

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

duha

1 | 2021

Informace o knihách a knihovnách z Moravy

ROZVOJ REGIONÁLNÍ IDENTITY

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Studie, články

Region v knihovně – knihovna v regionu – <i>Jan Kaňka</i>	2
Knihovny a vzdělávání – <i>Pavčina Lišovská</i>	4
Knihovna města Ostravy komunitně? – <i>Jarmila Burešová</i>	7

Inspirace, podněty, náměty

S. Gemmel, Marie-José Sacré: Jako ty! – čtenářská lekce – <i>Radka Vojáčková</i>	9
Klub programování pro děti – online aktivity – <i>Michaela Mrázová</i>	11
Notion – aplikace, která dodá vaší práci (nejen) v knihovně řád – <i>Vojtěch Hamerský</i>	13

Proměny českého knihovnictví

Rozhovor s Marií Dočkalovou – <i>Jana Nejezchlebová</i>	15
---	----

Veřejné knihovny

Aktivity knihoven v druhé vlně pandemie COVID-19 – <i>Adéla Dilhofová</i>	18
Knihovna roku 2020 ne tak suchopárně – <i>Pavel Zajíc</i>	20
Knihovna pro město – ostrov lidskosti – <i>Libuše Nivnická</i>	22
Tvoření spojuje – <i>Tereza Drmolová</i>	25

Konference, akce

Jižní Morava čte ukončila pátý ročník – <i>Kateřina Bartošová</i>	28
Ocenění knihoven v regionu Blansko JINAK – <i>Helena Jalová</i>	29
Živý folklor v knihovně – <i>Marek Uhlíř</i>	30

Informace pro knihovny

Co potřebuje dobrá knihovna v obci – <i>Monika Kratochvílová</i>	32
Elektronická kniha Kohoutí kříž – <i>Ivo Kareš</i>	33
Kuřimský projekt Memoria – <i>Sylvia Laurincová</i>	36
Knihovna Veselice – Centrum regionální literatury Moravského krasu – <i>Olga Hájková</i>	38

Z činnosti MZK

Projekt Antonín Rejcha vizionář, čili Reicha visionnaire 1770–2020 a zapojení Moravské zemské knihovny – <i>Jana Franková</i>	39
Streamy už umíme – <i>Klára Přibyllová</i>	41
MZK dává nahlédnout do svého zákulisí prostřednictvím seriálu „Knihovnické profese“ na sociálních sítích – <i>Radoslav Pospíchal</i>	42

Knihovnické osobnosti

Marcela Šuláková – knihovnice Knihovny roku 2020 – <i>Kateřina Janošková</i>	44
--	----

Oči Brna

Bohuslav Martinů – <i>Irena Veselá</i>	46
--	----

Recenze

Všestranný tvůrce širokého záběru – <i>Vít Závodský</i>	48
---	----

Z historie knihoven

Z historie veřejné knihovny v Břeclavi – <i>Jaroslav Čech</i>	50
---	----

Zkušenosti ze zahraničních knihoven

Vývoj knihovnictví v Íránu – <i>Denisa Šimíčková</i>	53
--	----

Rozhovor

Rozhovor s Janem Grolichem – hejtnem Jihomoravského kraje – <i>Tomáš Kubíček</i>	56
--	----

Fejeton

Chvála knihoven – <i>Marka Míková</i>	57
---------------------------------------	----

Vážení a milí čtenáři,

navzdory nelehké době společně otevíráme další ročník časopisu Duha, ve kterém bychom Vám chtěli tematicky přiblížit tři základní pilíře nové Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027. V rámci každého pilíře se zaměříme na oblasti, jež dosud nebyly v Duze zvýrazněny.

První číslo se proto věnuje **rozvoji regionální identity**. V době, kdy jsme ho připravovali, jsme ještě netušili, jak úzce budeme s místem našeho pobytu spjatí. Rubrika *Studie, články* přináší pohledy tří knihoven na uvedenou problematiku. Seznámíme Vás s regionální prací v Krajské knihovně Františka Bartoše ve Zlíně, s využitím Místních akčních plánů rozvoje vzdělávání na příkladu Knihovny Jiřího Mahena v Brně a s komunitními aktivitami Knihovny města Ostravy. Téma čísla však prochází i dalšími rubrikami. Představíme Vám elektronickou knihu Kohoutí kříž, kuřimský projekt Memoria (*Informace pro knihovny*) nebo Živý folklor v knihovně (*Konference, akce*).

Reagujeme však také na aktuální dění. Můžete se dočíst, jaké aktivity realizují knihovny v druhé vlně pandemie COVID-19 (*Veřejné knihovny*), jak vést klub programování pro děti online (*Inspirace, podněty, náměty*) či streamovat (*Z činnosti MZK*). Ohlížíme se za soutěží Knihovna roku 2020 (*Veřejné knihovny*) včetně přiblížení knihovnice z vítězné knihovny (*Knihovnické osobnosti*) a za oceněním knihoven v regionu Blansko (*Konference, akce*). V letošním roce si řada knihoven připomíná významná jubilea, v tomto čísle na dálku blahopřejeme Knihovně Jiřího Mahena (*Veřejné knihovny*). Zaujmout Vás může i rozhovor s hejtmanem Jihomoravského kraje nebo pozvání na výlet do Íránu (*Zkušenosti ze zahraničních knihoven*). Přejeme Vám příjemné čtení a krásné jarní dny prožíté ve zdraví.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 35 (2021), číslo 1.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně**.

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 126
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943

Foto na přední straně:
Knihovna Halenkov – Knihovna roku 2020,
autor fotografie: Pavel Zajíc

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák
Tisk: Tiskárna Brázda
Vychází 4× ročně tištěně i on-line.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),
ISSN 1804-4255 (Online).

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor, Mgr. Jana Nejezchlebová, výkonná redaktorka, Mgr. Adéla Dilhofová, redaktorka, Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka a jazyková korektura

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubiček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), Mgr. Kateřina Janošková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Bc. Pavel Zajíc (Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm)

jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Region v knihovně – knihovna v regionu

Jan Kaňka

kanka@kfbz.cz

Príspevok se věnuje regionální práci knihoven. Ukazuje působení krajské knihovny v rámci regionu z užšího pohledu a rozložení aktivit na celý region. Geografické hranice znamenají pro kvalitní práci knihovníků především dobrou znalost historie a složení obyvatel a z toho vyplývajících potřeb a zájmů. Pro rozvoj regionální identity je základem knihovní fond, kvalita jeho získávání a zpracování. Z toho se odvíjí možnosti informačních a rešeršních služeb. Autor zmiňuje ediční práci, nezbytnost spolupráce se všemi institucemi v kraji, souborný katalog Knihovny Zlín a digitální knihovnu Kramerius.

Region. To je mocný pojem, který knihovnami určitého typu odjakživa rezonoval a pevně doufám, že tomu tak stále je a ještě dlouho bude. A to i přes pokračující globalizaci, bourání prostorových hranic v online sféře a propojování knihoven v centrálních službách. Možná tím více vystoupí do popředí role lokálních knihoven, které jsou typicky v místě svého působení hlavním (a často jediným) subjektem, který má vepsán vztah k regionu nejen ve svých zřizovacích listinách, ale i ve své „čáře života“.

V tomto textu se pokusíme ilustrovat regionální práci na příkladu Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně při vědomí, že se níže řečené odehrává v různých varietách v mnoha knihovnách našeho typu nebo jim podobných.

Definujícím prvkem vymezení regionu je většinou lokace knihovny a její typ, resp. zřizovatel, pokud jde tedy o region geografický, což zde předpokládáme. V případě zlínské knihovny je už tento prvotní a základní bod poněkud problematický vzhledem k jejímu historickému vývoji. Původní knihovna čtenářského spolku (založen 1885) se v roce 1921 stává knihovnou

městskou, v 50. letech pak na šest let knihovnou krajskou, od roku 1959 knihovnou okresní a konečně, v roce 2002, opět knihovnou krajskou. Podobným vývojem prošly také tři další současné české knihovny, v jejichž sídelních

Vydání knihy Pohádky a pověsti z Držkové

městech absentovaly státní knihovny vědecké, které ve většině případů krajskou roli přijaly. Toto postupné rozšiřování záběru a působnosti se sebou nese i změnu chápání regionu, proměnu role i poslání. Získání krajské role také nutně předpokládá odbornější přístup

(nejen) k regionální práci. K této proměně dojde rychleji v rovině administrativní, nežli v rovině mentální a fondové. Geografické hranice se v myslích knihovníků a v regálech s regionálním fondem posouvají spíše postupně, nežli skokem. A co je důležité – tento posun se v knihovnách naší situace musí odehrát integrálně. Okresní knihovna je zároveň městskou knihovnou svého sídelního města a krajská knihovna s městskou funkcí z ní vzniknuvší si se sebou nese péči jak o jádrové území – tedy město – užší region – tedy okres – a širší region – tedy kraj. Není to snadné zadání, ale o to je zajímavější.

Z povahy věci se regionální identita odráží nejsilněji v knihovním fondu a jeho zpracování. Kromě úrovně popisu, která se logicky vyvíjela v čase a odrážela jak vývoj pravidel, tak výše zmíněnou proměnu záběru, jsou důležité i prostorové podmínky uložení fondu. Jakkoli formálně to může vypadat, je rozdíl potýkat se s uložením fondu ve čtyřech přeplněných regálech, anebo mít k dispozici několik stovek metrů polic prostorného pracoviště doplněného o zvláštní depozitář. Tak se mohlo se stěhováním do nové ústřední knihovny v roce 2013 regionální pracoviště nadechnout a shromáždit na jednom místě více regionální literatury, která byla do té doby sice v popisu podchycena, ale uložena různě. Z hlediska kompetenčního spadala v „okresních dobách“ práce s regionální literaturou do Oddělení pro dospělé čtenáře a v něm pak úzeji do tzv. úseku společenských věd. V 90. letech došlo k osamostatnění nového Oddělení bibliografie a informačních služeb, které navenek v knihovním provozu uživatelé vnímají jako Informační a referenční centrum (IRC). Kromě regionu a s ním spjaté bibliografické činnosti pečuje oddělení o rešeršní služby, elektronické zdroje ad.

Důležitým aspektem budování regionálního fondu je příjem povinného výtisku, který s sebou přinesla krajská funkce. Díky němu knihovna již téměř dvacet let získává neperiodickou produkci vydanou na území kraje a celostátní periodickou produkci, která významně rozšířila možnosti excerpční základny regionální článkové bibliografie, o níž bude řeč později. Pro podchycování regionality fondu (ale i báze autorit), byla po přechodu na krajskou úroveň zpracována metodika, která rozlišuje jednak regionální záběr (okres / kraj), jednak hledisko (provenienční / autorské / věcné). V případě personálních autorit pak rozlišujeme hledisko geografické (místo narození, působení či úmrtí v daném regionu) a věcné (zabývala-li se daná osobnost regionem v rámci svého bádání apod.). U ostatních typů autorit je relevantní pouze hledisko geografické. Přetrvávající rozlišování úrovně okresu a kraje má své výše popsané historické důvody. Zatímco pro krajské knihovny

vzniklé ze státních vědeckých byl kraj vždy přirozeným a povinným meritem zájmu, pro okresní knihovny jím byly město a okres. Toto ohnisko zájmu si pro zbylé tři okresy Zlínského kraje ponechávají tamní bývalé okresní, dnes tzv. pověřené knihovny: Knihovna Kroměřížska v Kroměříži, Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti a Masarykova veřejná knihovna ve Vsetíně. Zlínsko tak logicky zůstává v péči krajské knihovny.

Vrátíme-li se k popisu a uložení fondu, je jisté zřejmé, že lokačně vymezeným monografickým regionálním fondem v pravém slova smyslu není veškerý neperiodický fond získaný povinným výtiskem a naopak, důležitá součást tohoto fondu vychází mimo kraj a je tedy předmětem (mnohdy náročně) běžné akvizice. Dlužno dodat, že ani povinný výtisk není čten všemi regionálními nakladateli a pod svícem bývá nezřídka tma. Informace o tematicky relevantních publikacích vydaných jinde se také získávají obtížně, často náhodně a namátkově. Dosavadní prostorové možnosti v ústřední knihovně zatím dovolují mít regionální fond a fond neperiodického povinného výtisku uložen na pracovišti IRC přímo v půjčovně, tedy pohodově po ruce, což je velmi výhodné jak pro uživatele, tak pro knihovníky. Literatura související s regionem volněji je podchycena popisem v katalogizačním záznamu a uložena buď v běžném fondu, nebo v depozitáři vzácného fondu v přízemí budovy.

Padla již zmínka o bibliografické činnosti, která je tradičním posláním regionálních pracovišť. V našem případě jde zejména o průběžnou dlouholetou souběžnou analytickou bibliografii (články z periodik, sborníků, kapitoly v knize), kterou od roku 1992 zpracováváme databázově. Do roku 2000 z ní vycházel i tištěný výstup v podobě ročenky. Záběr excerpce se vyvíjí v čase v závislosti na výše popsaných změnách, ale i v závislosti na změnách pravidel popisu. Dlužno podotknout, že značné množství pracovníků, kteří se na excerpce v průběhu let vystřídali, s sebou nutně nese různé úhly pohledu, selekční přístup, úroveň věcného popisu apod.

Pravidelným výstupem z databáze je dále ročně zpracovávané kalendárium výročí vybraných osobností města Zlína publikované online. Z pravidelných tištěných publikací nelze nezmínit **ZVUK** – časopis pro kulturu a společenské dění. Vychází dvakrát ročně a na svých pravidelných 120 stranách přináší nejrůznější články z dění a historie na Zlínsku, Vsetínsku, Uherskohradištsku a Kroměřížsku. Krajská knihovna je jeho vydavatelem, redakční rada však zahrnuje mnoho spolupracujících institucí z celého etnograficky, historicky a kulturně rozmanitého Zlínského kraje. Digitální obraz regionálního fondu obsahuje zejména digitální knihovna Kramerius a eBadatelna Zlínského kraje, ale také např. web o Františku Bartošovi, který vznikl ze spolupráce knihovny a Muzea jihovýchodní Moravy ve

Zlíně. Městská knihovna má také souborný katalog Knihovny Zlín, ve kterém sdílí fondy knihovna krajská, univerzitní, nemocniční, muzejní, galerijní a archivní.

K regionální práci patří i mnoho neliterárních aktivit jako jsou vzdělávací lekce pro školy a semináře, přednášky a besedy pro veřejnost, kvízy a výstavy, metodická činnost v rámci regionálních funkcí, výměnné soubory ad. Ve všech těchto oblastech se cíleně snažíme posilovat povědomí o regionu a zejména jeho literárním odkazu. A jak to tak většinou bývá, stojí to na konkrétních lidech, osobnostech, jejich vazbách a vztazích. V příštím roce oslaví město Zlín 700. výročí první písemné zmínky, což bude příležitostí k mnoha tradičním i mimořádným počínům – a knihovna bude při tom.

Knihovny a vzdělávání

Pavlaína Lišovská
cdc@kjm.cz

Text přináší rozbor základních dokumentů vztahujících se k dalšímu rozvoji knihoven v oblasti vzdělávání a k cílům škol. Autorka zdůrazňuje, že zásadní význam v oblasti plánování vzdělávacích aktivit je znalost Rámcově vzdělávacích programů škol v místě působení knihovny i úzká koordinace se školami. Dalšími materiály, se kterými by měly knihovny pracovat, jsou dokumenty, z nichž vychází Místní akční plány rozvoje vzdělávání (MAP). Jsou v nich zapracované požadavky vycházející z potřeb regionu, tedy poznatky, které jsou určující pro úspěšnost vzdělávacích programů knihoven.

Nahlédneme-li do **Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2021-2027 s výhledem do roku 2030** (dále jen **Koncepce**), zjistíme, že je zde zakotvena jako jeden ze tří základních pilířů a definovaných posláních knihoven potřeba vnímat a podporovat knihovny jako vzdělávací centra a jako instituce podporující vzdělanost. Je neoddiskutovatelné, že knihovny jsou neformálně vzdělávacími institucemi, a byly za ně považovány už v dokumentu Knihovního zákona, vydaného před sto lety.

Koncepce vybízí ke spolupráci s pedagogy na různých stupních a typech škol, aby docházelo k využívání potenciálu knihoven a rovněž

k pestřejšímu vzdělávacímu procesu – žáci a studenti pak mohou přijít do knihovny a zažít zde jiný styl výuky, ocitají se v diametrálně odlišném prostředí, než je to školní, a pracují zde s jinými zdroji informací.

Nyní je otázkou, co pro toto přibližování škol a knihoven, pro propojování formálního a neformálního vzdělávání můžeme udělat my knihovníci, čím školám vyjít vstříc, abychom jim ukázali, že jsme partner, kterého je třeba brát v potaz a vážně a na něž je možné se spolehnout v oblastech, jež jsou nám nejbližší, což jsou např. čtenářská či informační gramotnost a jejich rozvoj a podpora.

Určení	Název	Anotace	Vzdělávací oblasti	Klíčové kompetence
3. třída	Neobyčejně obyčejní hrdinové	Hrdinové nemusí mít super schopnosti a slušivý kostým, aby se stali hrdiny. Naopak jsou všude kolem nás – a možná i v nás samých. Inspirováno knihami Příběhy na dobrou noc pro malé rebelky.	Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět <i>Osobnostní a sociální výchova</i>	K učení Komunikativní Sociální a personální
5. třída				

Tab. 1 – Návrh úpravy programové nabídky knihovny (KJM v Brně)

Občas se stane, že právě navázání spolupráce mezi knihovnou a školou vázne, někdy je na vině nezáměr nebo přesycenost škol spoluprací s dalšími subjekty, jindy nedostatečně pestrá nabídka či kvalita nabízených aktivit knihovnami. Vždy je zde ale prostor pro zlepšení a u všeho je základem komunikace a vyhledávání příležitostí ke společné práci.

Základem všeho je seznámit se v místě působnosti knihovny, podle jakého vzdělávacího programu místní školy pracují a jak mají zapracovanou spolupráci s dalšími institucemi do svých interních dokumentů. Hlavními kurikulárními dokumenty v České republice jsou **Rámcové vzdělávací programy** dle příslušného typu a stupně školy (dále jen RVP). Na jejich základě pak školy tvoří své vlastní interní **školní vzdělávací programy** (dále jen ŠVP), jež však musejí být s RVP v souladu. Dokument ŠVP pak stanovuje pro danou školu již specificky, jak bude vypadat její vzdělávací proces, do jakých předmětů (či modulů) bude učivo uspořádáno, jsou zde zakotveny cíle vzdělávacího procesu, délka, forma, obsah, časový plán aj.

Pro nás knihovníky je práce s těmito dokumenty stěžejní v tom, že z nich můžeme vycházet při plánování vzdělávacích programů pro školy. Je běžné, že knihovny oslovují vzdělávací instituce ve svém okolí a snaží se navazovat dlouhodobou spolupráci s těmito místními školami či jednotlivými pedagogy. Prostřednictvím pedagogů pak také zjišťují, jaké jsou aktuální zájmy dětí a mládeže a současné trendy v této cílové skupině. Díky tomu je následně možné pružně reagovat na poptávku škol

a poskytovat jim programy takřka na míru jejich potřebám.

Při vytváření programů je vhodné zamýšlet se nejen nad tím, jaký bude obsah knihovnické lekce jako takové, ale také, co je jejím cílem a co všechno budou děti během ní rozvíjet a upevňovat. V tomto případě je možné využít příslušné RVP jako podkladového materiálu a podívat se na tři základní oblasti a jejich obsah; jedná se o **klíčové kompetence**, **vzdělávací oblasti** (jsou tvořeny jedním nebo několika obsahově blízkými vzdělávacími obory – např. vzdělávací oblast **Jazyk a jazyková komunikace** v sobě zahrnuje Český jazyk a literaturu, Cizí jazyk a Další cizí jazyk apod.) a **průřezová témata** (jedná se o tematické okruhy současných celospolečenských a celosvětových problémů – např. Výchova demokratického občana, Environmentální výchova, Multikulturní výchova atd.).

Nabídka jednotlivých programů by pak mohla mít tuto navrhovanou úpravu (viz *Tab. 1*), z níž přehledně kdokoliv vyčte, do jaké vzdělávací oblasti program lze zařadit, co budou děti posilovat za klíčové kompetence a zda se program dotkne také některého z průřezových témat (v tabulce kurzívou).

Další dokumenty, s nimiž můžeme pracovat, se vztahují k **Místním akčním plánům rozvoje vzdělávání** (dále MAP), jež jsou pak příslušné a platné pro dané regiony. Každý region v nich má zapracované požadavky vycházející z potřeb dané oblasti, jež byly vyhodnoceny jako důležité na základě průzkumů či SWOT analýz. Oblasti, jimž se MAPy věnují, je

několik – od oblasti polytechnického vzdělávání přes oblast matematické gramotnosti, oblast přírodních věd až po oblast čtenářské gramotnosti a další.

Zaměříme-li se zde na oblast čtenářské gramotnosti (dále jen ČG) a uvedeme-li si vše na příkladu města Brna, pak vyplývá ze zjištěných potřeb škol v této oblasti (průzkum byl realizován mezi 93 školami pro potřeby projektu MAP Brno II) v dílčích částech, že většina těchto škol již ČG podporuje návštěvami knihovny (95,7 %) a další 3,2 % škol sice knihovny nenavštěvuje, ale o návštěvách uvažuje. Další zajímavou otázkou byla položka, zda školy spolupracují s dalšími institucemi na podpoře ČG u žáků – více než třetina jich uvedla, že spolupráci využívá (36,6 %), další třetina (32,3 %) prozatím takovou spolupráci nemá, ale plánuje ji realizovat, a poslední třetina (31,2 %) pak o takovéto formě podpory vůbec neuvažuje a nechce ji.¹

Trendy určené MAPy nelze přehlížet, neboť se v nich odráží potřeby skutečných školských zařízení a jsou v nich reflektovány jejich aktuální potřeby, přičemž je možné mezi těmito potřebami nalézt také pole působnosti pro nás knihovny. Můžeme zde být školám nápomocni při vybavování školních či třídních knihoven (doporučíme vhodnou literaturu, nabídneme přednášku o zajímavých knihách pro konkrétní cílové skupiny), zajistíme program pro třídní kolektivy, v němž se odrazí některé z řešených

témat projektem, vytvoříme čtenářské dílny, poskytneme lektora pro čtenářský klub a podobně.

Je třeba zůstat v povědomí škol jako ideální partner pro vzdělávání. Je potřeba, aby školy věděly, že právě knihovníci mohou poskytovat jejich žákům a studentům zázemí a potřebné zdroje informací pro vzdělávací proces a mohou jim nabídnout neotřelé formy vzdělávání. Zde je také možnost zkusit tzv. tandemovou výuku, kdy se spojí pro vzdělávací lekci učitel a knihovník, jako se tomu děje např. v projektu *Učíme se příběhem*², který je právě na propojení formálního a neformálního vzdělávání postavený. Lekce vytvořené v jeho rámci pak budou po skončení projektu volně přístupné a budou sloužit jako metodické podklady pro vedení tandemových lekcí pro školy a knihovny.

Vzdělávací proces se neustále proměňuje, a to nejen v souvislosti s probíhající pandemií. Vzdělávací potřeby škol a žáků se vyvíjejí a my bychom na ně měli umět pružně reagovat. Vzhledem k zahlcenosti učitelů jejich vlastními přípravnými aktivitami jim můžeme vyjít vstříc už jen tou drobností, že budeme využívat dokumenty, s nimiž oni sami ve školství pracují, a informace v nich obsažené využijeme pro vytváření aktivit v takové podobě, jež pro ně bude srozumitelná a přístupná. Je třeba stále udržovat čilou komunikaci a šířit osvětu o tom, co knihovny, ty krásné, moudré a vědomostí naplněné instituce dělají a jak mohou být užitečné školám a lidem v jejich okolí při vzdělávání (nejen) dětí.

¹ Agregovaný výstup popisů potřeb škol v oblasti čtenářské gramotnosti [online]. [Brno]: [Magistrát města Brna] [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: https://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/OSMT/projekt/map2/dokumenty/KA_2_Agregovany_vystup_setreni_potreb skol_MAP_Brno_II_-_oblast_ctenarske_gramotnosti.pdf

² Více o projektu naleznete na těchto stránkách: <http://www.novaskolaops.cz/ucime-se-pribehem-o-projektu>

Bude vás zajímat, že...

... **Knihovnou roku 2020 se stala Knihovna Halenkov ze Zlínského kraje.** Knihovna byla založena akademickým klubem Palacký v roce 1883 a sídlí od roku 2018 v opravených prostorách základní školy. Nabízí čtenářům a občanům hodně akcí, půjčuje jim nejen knihy a periodika, ale také deskové hry a audioknihy. Čtenáři mohou knihy vracet prostřednictvím biblioboxu. Knihovna má i titul Knihovna Zlínského kraje 2020 ...

Knihovna města Ostravy komunitně?

Jarmila Burešová
buresova@kmo.cz

Autorka článku na příkladu práce Městské knihovny Ostravy ukazuje šíři aktivit určených všem věkovým kategoriím uživatelů a občanů. Knihovna pro svých 14 poboček nabízí vhodné programy, které jsou pro danou komunitu zajímavé. Cílem je podporovat vztah k regionu, soudržnost s jeho obyvateli. Zásadní je spolupráce s institucemi v regionu, např. s Krajskou hygienickou stanicí, se Sjedenou organizací nevidomých a slabozrakých, se Skauty ad. a zapojení knihoven do místních aktivit.

Knihovnu města Ostravy podrobně představovat nemusíme, tak jen ve zkratce: jsme tady pro 284 143 obyvatel, z toho 41 857 dětí do 15 let a pro neurčený počet cizinců ve 23 městských obvodech. Služby provozujeme v ústřední knihovně (půjčovna pro dospělé, půjčovna pro děti, studovna a čítárna, hudební oddělení, zvuková knihovna pro nevidomé a slabozraké, Britské centrum a Americký koutek) a v 28 pobočkách na území celého statutárního města. Ve své strategii pro léta 2019-2021 jsme aktualizovali poslání „Knihovna města Ostravy chce být profesionálním

a přátelským rádcem i navigátorem ve světě informací, který svým uživatelům nabízí příležitost k četbě, vzdělávání i setkávání v otevřeném a klidném prostředí, podporujícím kultivaci vlastního názoru“ a vizi „Jsme efektivně fungující knihovna, která poskytuje služby podle potřeb čtenářů, a to s důrazem na kvalitu. Přitom se navzájem respektujeme, vážíme si dobré práce a dokážeme ji ocenit“, což představuje přímou podporu komunitám.

Mezi pobočkami jsou rozdíly, dané místem působení a počtem obyvatel – logicky z toho

vyplývá zaměření jednotlivých knihoven, jejich půjčovní doba, prostor a možnosti rozšířených aktivit. Komunitní činnost není možná v každé pobočce, byť by si to pro věc zapálený personál přál. Jednoduše shrnuto: „Místo určuje děj.“

Poskytujeme prostor jednotlivým skupinám pro jejich samostatnou činnost v souladu s po-

sláním knihovny. Organizujeme aktivity s pomocí jednotlivých komunit, program pak přechází na aktivní členy a my se můžeme stát koordinátory. Umožňujeme představení činnosti organizací a zájmových skupin a sami spolupráci prezentujeme na výstavách – např. Život bez bariér.

Postupně u nás vzniklo 14 klubů Generace podle potřeb a chuti komunit v pobočkách, některý také zanikl nebo stagnuje. Obsahovou náplň zpočátku určuje knihovna na základě požadavků – nejobvyklejší jsou čtenářské kluby, kde knihovnice představí některý z literárních žánrů a doporučí k nim zajímavé knihy, probírájí se knižní novinky, ale také novinky v kultuře, účastníci hodnotí přečtené knihy, návštěvu výstav, divadla, koncertu. Z organizátorů se proměňujeme na partnery a přátele. Často vznikají

skupiny, které se aktivizují a pak přizvou knihovnici ke společnému zážitku. Oblíbené jsou komentované vycházky Ostravou s průvodci – historiky, nebo se průvodci stávají sami členové (či spíše členky komunity). Představujeme historii místa formou projekcí fotografií, besedami, doporučením literatury – prohlubuje vztah k regionu, poměrně velká část Ostravanů sem přišla nebo byla poslána za prací.

Vznikl projekt **Paměť Ostravy**, který oslovil stovky zájemců a desítky z nich se aktivně zapojily – to znamená, že lidé poskytli své vzpomínky, fotografie a další obrazový materiál a mohly tak vzniknout již tři tištěné almanachy: *Paměť Ostravy 2014-2016, 2016-2018 a 2018-2020*. Odehrávají se schůzky, prezentace výsledků v organizacích pečujících o seniory, výstavy materiálů.

Jiné potřeby mají rodiče na mateřských a rodičovských dovo- lených a jejich děti.

Potřeba se scházet, vyměňovat si zkušenosti, nechat si doporučit literaturu k výchově dětí, vedení domácnosti apod., a hlavně půjčit svým dětem profesionálně vybranou literaturu, je silná. Díky zapojení do projektu **S knížkou do života** (Bookstart) se zájem zvyšuje. Vzniklo již 15 klubů, které se této činnosti pravidelně věnují. Velkou oblibu si získávají akce venku v přilehlých parcích a dvorcích.

Výčet spolupráce s jednotlivými organizace- mi by byl velmi obsáhlý: od konání akcí úřadů městských obvodů v pobočkách – např. cyklus k prevenci kriminality, pravidelné novinky ze sociální oblasti; předávání maturitních vysvěd- čení školy, sídlící a spolupracující s knihovnou v rámci jedné budovy. Prezentace Skautů, koncerty základních uměleckých škol, školních sborů a divadelních souborů dětí i dospělých,

Dny zdraví s krajskou hygienickou stanicí, tý- den s Českou alzheimerovskou společností, Dny umění nevidomých na Moravě se Sjedo- cenou organizací nevidomých a slabozrakých ČR a další aktivity. Účastníme se akcí pořáda- nými jinými organizacemi, kde představujeme nabídku činností – Zažít Ostravu jinak, Valíme se Slezskou, Ostravský knižní veletrh, Muzejní noc, Den Země, Evropský týden mobility, také se připojujeme k outdoorovým akcím měst- ských obvodů.

Naše činnost se také zaměřuje na práci s romskými dětmi, především díky spolupráci se

školami a neziskovými organizacemi usiluje- me o změnu a odbou- rání stereotypů ve většinové společnosti. K práci s komunitami sociálně vyloučených uživatelů jsme přípra- vili metodickou pří- ručku **Rovný přístup: knihovny a skupiny ohrožené sociálním vyloučením**: metodic- ká příručka pro práci

knihoven se sociálně vyloučenými a sociálním vyloučením ohroženými skupinami uživatelů, která vyšla v roce 2018.

Rok 2020 komunitní činnosti dvakrát ne- přál, většinu akcí jsme museli omezit či zrušit. Pak jsme navázali spolupráci po mailech – upo- zornění na online divadelní představení pro děti, na veřejné čtení apod., telefonáty starším uživatelům, především z projektu *Paměť Ostra- vy*. Na kartách poboček webu Knihovny města Ostravy kmo.cz jsou k nalezení online tvůrčí dílny, soutěže a testy pro všechny. A co mají naše komunitní činnosti společného? Na každé z nich najdete informace, knihy a čtení.

Redakce časopisu Duha blahopřeje Městské knihovně v Ostravě ke 100 letému jubileu, které si v tomto roce připomíná.

S. Gemmel, Marie-José Sacré: Jako ty! – čtenářská lekce

Radka Vojáčková
vojackova@kvkli.cz

Anotace knihy

Krátký příběh o drakovi Bodovi a malé myšce, kteří si vzájemně pomohou ve svém trápení a i přes své rozdíly se stanou dobrými přáteli. Příběh je doplněn celostránkovými ilustracemi, jež převažují nad textem.

Cíl lekce

Společné čtení knihy může posloužit k posilování a prohlubování těchto čtenářských dovedností:

vyvozování z obrázku, předvídání na základě obrázku, vztahování k vlastní zkušenosti a prožitkům, shrnutí, hledání hlubšího významu příběhu

Určeno: pro žáky 1. – 3. tříd

Aktivita před četbou

Na úvod položíme dětem otázku, na kterou odpovídají společně:

- Jaké známe pohádkové postavy?

Po krátkém sdílení odpovědí položíme další otázku:

- Jací bývají draci? Co dělají? Jak vypadají?

Opět krátce sdělíme odpovědi.

Poté dětem sdělíme: „Náš příběh bude o drakovi, který je ale trochu jiný, než jak je známe z pohádek.“ Ukážeme dětem první obrázek z knížky, kde drak odpočívá pod stromy.

- Děti nejprve popisují, co vše na obrázku vidí.
- Co je na něm zvláštního, co jim přijde neobvyklé. Děti se snaží vést k detailnímu pozorování obrázku, případně můžeme pomoci návodnými otázkami (Co drak dělá? Je spokojený? Liší se od draků z pohádek?).

Pokračujeme otázkami:

- Kde se bude příběh odehrávat?
- O čem bude?

Předvídání z obrázku a názvu knihy

Děti předvídají, o čem by příběh mohl být, přičemž své nápady zdůvodňují. Nápady zapisujeme na flip či tabuli, v závěru se k předpovědím vrátíme (toto dětem sdělíme).

Aktivita při četbě

Knihu promítanou na obrazovku čteme řízeným čtením (čtení přerušujeme otázkami). Můžeme ale obrázky dětem ukazovat v knize nebo zvětšené na papíře.

Otázky k textu a obrázkům:

Obr. 1 Po přečtení textu před dalším obrázkem položíme otázku:

- Co mu asi přeběhlo přes nos?

Obr. 2 Čteme až po: *Jsi strašlivý drak?*

Ptáme se:

- Co může myška po příšeře chtít?

- Jak je možné, že se příšery nebojí?

Dočteme stránku, ptáme se:

- Proč chce být myška velká a hrůzostrašná?

Obr. 3 Čteme až po: ... *takový malý a tichý.*

Ptáme se:

- Proč chce být drak malý a tichý? Co ho asi trápí?

Čteme až po: ... *Jako já, to ti nevěřím.* Ukážeme

Obr. 4 a ptáme se:

- Co myšku trápí? Poznáte z obrázku?

Pak teprve čteme text.

Obr. 5

- Poznáte z obrázku, co myšku ještě trápí??

Obr. 6 Čteme až po *Jako medvěd nebo opice.*

Teprve pak ukážeme obr. 6 a ptáme se:

- Co ještě trápí Boda? Poznáte z obrázku?

Čteme do konce stránky a ptáme se:

- Může se myš a drak sprátiel?
- Jak se asi oba cítí?
- Mohou si nějak pomoci? A jak?
- Chtěli byste být radši myškou nebo drakem? (děti mohou hlasovat)

Čteme text pod obr. 7

- Co znamená, že se myš udělá velkou a drak malým? Jak to asi chtějí udělat?

Teprve pak ukážeme obrázek č. 7, kde myš sedí drakovi na ramenou. Pokračujeme četbou, ukazujeme obrázky. Před **obrázkem 10** čteme, neukazujeme text. Čteme až po: ... a začala se třást. Ptáme se:

- Co se děje? Čeho se myška asi začala bát?
- Ukážeme obrázek a dočteme stránku.
- Ochrání ji Bodo? A jak?

Čteme text až po: *Na které seděla myš.* Ptáme se:

- Co má asi dráček v plánu?
- Proč se schoval do křoví?

Ukážeme **Obr. 11** a dočteme text do konce stránky.

- Co dráček v křoví dělá?
- Může odtud myšce pomoci?

Obr. 12

- Poznáte z obrázku, co se stalo?

Přečteme text.

Před dalším obrázkem – **obr. 13**, kde lev utíká, rozdáme dětem krátké texty. Texty jsou ve 4 variantách, každý obdrží jeden text. Každý si přečte možnou variantu pokračování příběhu. Pak ukážeme dětem obrázek. Děti vysuzují podle obrázku, na kterém lev utíká, jak příběh pokračuje, a ptáme se, kdo má správnou verzi pokračování příběhu (varianty textu viz níže). Necháme děti přecíst jejich tipy na pokračování a společně posoudíme, zda je to správná varianta (co lev na obrázku dělá, jak vypadá). Správná varianta je ta, že lev ještě

neslyšel malou myš tak příšerně řvát a utekl. Jiné varianty neodpovídají obrázku.

Tuto aktivitu zařazujeme v případě, že již všechny děti umí číst, jinak pokračujeme čtením příběhu.

Po přečtení správného textu se ptáme:

- Už jste se někdy setkali s tím, že se malý choval jako velký a velký jako malý?
- Je důležité být malý nebo velký?

Obr. 14

- Může ještě myška drakovi nějak pomoci?

Obr. 15

- Jak příběh skončil?
- Co se s myškou a drakem stane?

Vzhledem k tomu, že celá lekce je poměrně dlouhá, můžeme u menších dětí zařadit uvolňovací aktivity.

Zhruba ve třetině práce (cca u obrázku č. 4) zahrajeme s dětmi hru „Na obra“ – děti nejprve spí na zemi jako velká příšera, pak se probudí, vstanou a protahují se, rozkukávají se po světě a na zemi spatří myšku – vše dělají jako velká příšera. Ke konci děti tančí jako obr, řvou jako příšera apod.

Aktivity po četbě

Shrnutí přečteného příběhu – metoda POPCORN: Děti se postupně střídají, kdo je na řadě, vyskočí a sdělí jednou větou, co se odehrálo. Další naváže opět jednou větou. Pokračuje se až do samého konce příběhu.

Po shrnutí hledáme hlubší význam příběhu:

Hovoříme k dětem:

„Příběh jsme si shrnuli, víme, co se v něm stalo. Dokážete říct, o čem ještě příběh byl? (o přátelství, vzájemné pomoci, spolupráci atd.)

Vrátíme se k úvodnímu zápisu předpovědi. Porovnáme, jak se liší naše předpovědi se skutečným příběhem. Předpovědi, které se nevyplnily, přeškrtneme. Ty, co se alespoň částečně naplnily, zvýrazníme.

Úkol navíc:

Děti vymýšlí, jak by mohl vypadat jejich velký přítel (zvíře, člověk, věc, pohádková bytost) a v čem by jim mohl pomoci. Společně dobrovolně sdílejí. Při dostatku času děti mohou malovat svého

draka – přítele a dát mu své jméno. My jsme dětem tento úkol nechaly na doma a všechny děti na příští klub přinesly svého namalovaného dráčka.

Varianty textů:

1. S tím lev nepočítal! Ještě nikdy nepotkal myš, která by uměla tak příšerně rvát. Tak rychle, jak přišel, se obrátil a utíkal co nejdál odtud. Myš se za ním dívala s nadšením.
2. Lev se nenechal osálit. Dobře věděl, že myš neumí rvát. Ale že se v křoví skrývá drak, netušil. Už se připravoval k dalšímu skoku, když v tom drak vylezl ze křoví a zařval ještě víc. Lev

se lekl, přikrčil se k zemi a potichu se odplížil do křoví.

3. Lev se nenechal zastrašit. Je přeci král zvířat. Ničeho se nebojí! Zařval ještě víc a jedním skokem se vrhnul do křoví. Draka tam ale nečekal. Tak strašně se vylekal, že skočil do prvního křoví a zmizel v hlubokých lesích pralesa.
4. Lev se začal hlasitě smát. Tak legrační myš ještě nikdy nepotkal. Smál se a smál a vůbec si nevšiml, jak z úkrytu vylezl Bodo a jedním skokem se na něj vrhl. Lev dostal pěkně za vyučenou a se svěšeným ocasem a natrhnutým kožichem se odplížil do křoví.

Klub programování pro děti – online aktivity

Michaela Mrázová

mm.michaelamrazova@gmail.com

Když jsme v září 2020 otevřeli v Moravskoslezské vědecké knihovně v Ostravě CoderDojo – Klub programování pro děti, měli jsme připraveno spoustu off-line aktivit s roboty a 3D tiskárnou, stejně jako další činnosti rozvíjející informatické myšlení. Přihlásilo se nám 10 dětí a na setkáních se velice aktivně do dění zapojovali i jejich tatínci. Takže z klubu programování pro děti se nám v podstatě stal rodinný klub programování. Bohužel z důvodů prevence proti šíření koronaviru mohlo prezenční setkání klubu proběhnout pouze dvakrát. Chtěli jsme klub zachovat alespoň v nějaké omezené míře a bylo třeba odložit pečlivě připravené off-line činnosti a poohlédnout se po online aktivitách. Některé z nich bych vám ráda představila.

Hodina kódu

(<https://hourofcode.com/>)

Tato celosvětová aktivita vznikla již v roce 2013 a jejím cílem je přiblížit žákům i široké

veřejnosti svět programování. Každoročně vznikají nové programy, které jsou zdarma a volně přístupné.

Všechny Hodiny kódu mají přehledný tutoriál, často je v nich průvodcem známá osobnost (např. Mark Zuckerberg) a mnohé z nich jsou dostupné i v češtině. A co je skvělé? Nemusíte být profi programátor abyste s tím mohli pracovat a dál to dětem zpřístupňovat. Pro absolvování Hodiny kódu není nutné se nikde registrovat a navíc za úspěšné zvládnutí aktivity je možné si stáhnout certifikát.

Pro úplné začátečníky je určeno kódování s **Minecraftem** (<https://code.org/minecraft>). Prostředí Minecraftu je (nejenom) dětem velice dobře známé a v této Hodině kódu je hned několik tematických aktivit, ve kterých si vyzkouší programování pomocí bloků.

S Annou a Elzou z pohádky **Frozen** (<https://hourofcode.com/frzn>) máte možnost se naučit kódem nakreslit vločku. Pokročilejší

si mohou vybudovat svoji vlastní galaxii ve **StarWars** (<https://code.org/starwars>) buď pomocí bloků anebo rovnou JavaScriptem.

Khan Academy

(<https://cs.khanacademy.org/>)

Nezisková organizace Khan Academy nabízí kvalitní online kurzy nejenom k programování. Obsah je tvořen odborníky a nabídka je opravdu pestrá. Soustřeďuje se hlavně na přírodní vědy a matematiku. V kategorii počítačové vědy nalezneme např. kurzy ke kryptografii, teorii informace nebo SQL. Najdeme zde výuku základů HTML a CSS pro tvorbu webových stránek. Kurz je postaven na krátkých výukových videích, které jsou prokládány úkoly a cvičeními. Jednoduchou a přístupnou formou je zde vysvětlena problematika kódování webu.

Khan Academy nabízí i své hodiny kódu. Ty jsou zaměřeny na blokové programování, tvorbu webu a práci s databázemi.

Programovací hry

Kromě iniciativ existuje spousta samostatných kódovacích her. Jednou z nich je i **Run Marco**

(<https://runmarco.allcancode.com/>). Pomocí bloků s kódem pomáháte Sofii nebo Marcovi s jejich dobrodružstvím. Během prvního dobrodružství se v celkem 36 lekcích dostanete od jednoduchého zadávání pohybu k podmínkám a smyčkám. A to už dá trochu zabrat!

Nenechat opici hladovou a pomoci ji dostat se k banánům je cílem programovací hry **Code Monkey** (<https://app.codemonkey.com/challenges/0>). Jako u předchozí hry, i zde se postupně dostaneme k podmínkám a cyklům. Procházení první džunglí je rozděleno do 75 lekcí a po registraci máte možnost pokračovat v dalších lekcích.

Internet je plný různých programovacích aktivit a takto můžeme více otevřít svět IT nejenom dětem. Rozvíjíme jejich kreativitu a informatické myšlení, učíme je dovednostem pro 21. století. I to je nová role knihoven. A navíc programování může být opravdu zábava!

Notion – aplikace, která dodá vaší práci (nejen) v knihovně řád

Vojtěch Hamerský

vojtech.hamersky@seznam.cz

Pokud jste si už někdy říkali, že zcela zbytečně dohledáváte své dokumenty na různých místech, některé soubory se snažíte najít v přílohách e-mailů, nebo že své úkoly máte rozházené v papírovém i digitálním diáři, tak možná následující nástroj je právě pro vás. Notion je totiž službou, která hrdě hlásí, že spojuje veškeré důležité funkce, zápisky, úkoly, tabulky a dokumenty a sdružuje je jednoduše na jednom místě.

Notion si můžete v tomto případě představit jako kombinaci úložiště souborů, textového či tabulkového procesoru, osobní wiki stránky, online úkolovníku a webových stránek. Záleží jen na vás, jak práci s Notion pojmete. To nejdůležitější je, že vám umožňuje všechna vaše data či dokumenty přehledně strukturovat do jednotlivých sekcí s konkrétní hierarchií, v níž se dokážete vyznat.

Struktura v aplikaci Notion je založená primárně na dvou prvcích. Tím prvním je stránka. Novou stránku můžete vytvořit pro celý projekt či ucelenou obsahovou část, tedy například „Vzdělávací programy“. V rámci této stránky můžete vytvářet podstránky,

kupříkladu „Pro děti“, „Pro dospělé“, apod. Druhým prvkem jsou pak takzvané bloky. Bloky jsou součástí každé stránky a každý blok může mít rozdílnou formu. První blok bude textový, další se bude skládat pouze z nadpisu, obrázku a tak dále. Typů bloků je však mnohem více, od audio nahrávky až po vložené tabulky. Vytvořené bloky v rámci stránky pak můžete různě přetahovat a přesouvat na místa, kde je chcete mít, a to tak, abyste celé stránce dali i jistý estetický prvek.

Notion vám při tvorbě každé stránky nabídne několik možností. Můžete vytvořit stránku úplně od začátku, vybrat si z dostupných předpřipravených šablon nebo stránku

Notion

The all-in-one workspace.

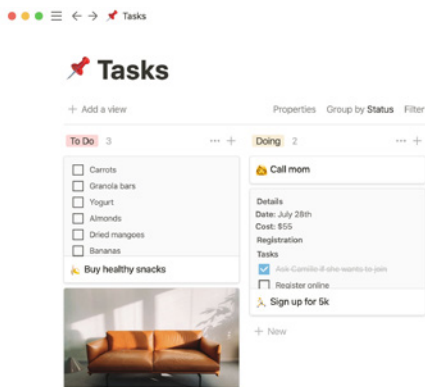
Notes, tasks, wikis, & databases.

uzpůsobit některé z vizualizací, například v podobě tabulky, galerie či časové osy. Po zvolení možnosti už pak pouze vytváříte nové bloky či upravujete již vytvořené z vybrané šablony. A věřte, že Notion těchto šablon nabízí skutečně bohaté množství. Všechny jsou rozřazené do několika hlavních kategorií, od designu až po produktový management. Stačí se podívat, která ze šablon vám bude pro danou stránku zrovna vyhovovat nejvíce, a využít ji.

Ještě nebylo zcela zmíněno, v čem tkví největší síla aplikace Notion. Jednotlivé stránky na sebe mohou navzájem odkazovat, a to prostřednictvím hypertextových odkazů, které za vás Notion automaticky vytvoří. Stačí při tvorbě nového bloku na stránce zvolit možnost odkazu na již existující stránku, v seznamu všech stránek vybrat tu, na kterou chcete odkazovat, a máte hotovo. Takto můžete navzájem propojovat různé stránky či podstránky, aby vám žádná důležitá informace neunikla.

V případě, že chcete Notion využívat i se svými kolegy či kolegyněmi, je potřeba danou stránku sdílet. A to buďto tím, že stránku publikujete (bude přístupná úplně všem na internetu) nebo pozváním ke spolupráci například zadáním e-mailů těch, se kterými chcete na stránce dál společně pracovat. Dejte však pozor, Notion nabízí v rámci bezplatné verze sdílení maximálně s pěti dalšími lidmi a nahrávání souborů o maximální velikosti 5 MB. Pokud však v knihovně pracujete

Notion - hlavní nabídka

s Google Diskem, toto omezení velikosti se dá vyřešit například nahráváním větších souborů na Google Disk a propojením s aplikací Notion. V takovém případě budete mít všechny podklady i soubory formálně na jednom místě (tedy na stránce v Notion), i když uloženy jsou někde jinde. Pokud budete soubory chtít, stačí se z Notion proklínout až na Google Disk a soubory si stáhnout.

I přes limitaci v rámci bezplatné verze Notion se jedná o nástroj, který vám umožní vytvořit si například svou vlastní znalostní databázi, velmi jednoduché portfolio ukazující vaše zkušenosti, dovednosti a tvorbu. V případě knihovny pak umožňuje vytvořit prostor pro sdílení podkladů týkající se připravovaného projektu či důležitých informací pro celé oddělení. Notion tak v každém případě pomůže udělat ve všem digitální pořádek.

Bude vás zajímat, že...

... je možné snídat v knihovně online? V Městské knihovně v Tišnově takovou snídani svým uživatelům knihovnice připravily v měsíci březnu. Jak je to možné? Vzhledem k vývoji situace se snídáně nemusí vysílat z knihovny, ale můžete ji sledovat online po registraci na platformě <https://www.redbuttonedu.cz/registrace/>. Registrace je zcela zdarma. Všechny aktuální informace budou zveřejněny na webu knihovny a Facebookovém profilu. Snídáně bude na velmi živé vlně inspirace, aha momentů, humoru a pozitivního probouzení k větší touze žít autenticky svůj život, mít motivaci, zvládat vztahy v rodině.

Rozhovor s Marií Dočkalovou

Jana Nejezchlebová

Jana.nejezchlebova@mzk.cz

Městskou knihovnu v Třebíči znáte velmi dobře z různých oddělení a pracovního zařazení. Knihovna plnila funkci Okresní knihovny a od roku 2002 je knihovnou pověřenou výkonem regionálních služeb. Můžete charakterizovat změny, kterými Městská knihovna v Třebíči prošla?

Když jsem v roce 1982 nastoupila, fungoval střediskový systém z mého pohledu začátečníka naprosto bezvadně a tehdy mě vůbec nenapadlo, že by to mohlo být jinak. Jak už to bývá, teorie ve škole byla nudná, ale v praxi vidět, jak se do malých knihoven převážejí hromady centrálně zpracovaných nových knih a pak líky katalogizačních lístků k zařazení, bylo skvělé.

A zpětně oceňuji, že se tak dělo bez počítačových sítí a sdílené katalogizace, dvě katalogizátorky a několik knihovnic „metodiček“ si na nedostatky práce rozhodně nemohly stěžovat. Druhé jmenované si spíš mohly stěžovat na pracovní podmínky, které byly na malých knihovnách hlavně v zimě tristní, ale stěžovat si tehdy nebylo zvykem. V důsledku zákona č. 425/1990 Sb. byly okresní knihovny transformovány na městské. Až do pověření výkonem regionálních funkcí podle knihovnického zákona č. 257/2001 neexistoval oficiální způsob, jak často neradostné dění v obecních knihovnách olivnit. Malé knihovny nenakupovaly knihy, některé byly zrušeny. Zpřetrhaný systém nákupu, odborné pomoci i osobních pracovních vazeb se napravoval pomalu a jak se dalo čekat, pocítily to především ti nejslabší, jimiž byly a jsou knihovny v malých obcích. Třebíčsko a celá Vysočina jsou tím typické – jen v okrese Třebíč je 167 obcí, z toho 6 měst a 10 městysů. Neprofesionálních knihoven je 135, často v obcích

kolem 150 obyvatel. Také odtržené profesionální knihovny měly často problém uhájit svou existenci a identitu, v některých sídlech se nepodařilo knihovny na profesionální úrovni udržet. Nyní Městská knihovna v Třebíči vykonává regionální funkce z pověření Krajské knihovny Vysočiny v Havlíčkově Brodě. Při tolika malých knihovnách

a neprofí knihovnicích je to mravenčí práce. Stále platí, že v této části knihovnické práce jsou důležité nejen odborné znalosti, ale i velká míra sociální a emoční inteligence. Plus trpělivost na druhou.

Jak se nové poslání a úkoly knihovny promítly v požadavcích na schopnosti a vzdělání knihovníků?

Významně. Po absolvování střední školy byly knihovnice schopny se zařadit na kterékoli pracoviště, podle potřeby zvládly práci na každém oddělení a nevypadalo to, že bychom si s těmi znalostmi nevystačily i několik desítek let. Když bylo třeba, nezřídka jsme na svých pracovištích ťukaly do psacího stroje jeden katalogizační lístek za druhým, abychom ulevili katalogizaci. Nikdo s tím neměl problém, katalogizační pravidla byla pro většinu tehdejší produkce poměrně jednoduchá. A i když byla knihovnická práce vždy časově náročná, bylo daleko méně stresu, v podstatě stačilo s úsměvem půjčovat knihy a pro klid s nadřizenými sem tam připravit společensky odpovídající akci. Vzdělávání knihovníků spíš souviselo s tehdejšími politickými a ideologickými nesmysly, sama jsem příkazem vyfasovala několik i vícedenních školení o propagaci politické literatury.

Dnes je důraz na průběžné vzdělávání knihovníků. Devadesátá léta přinesla počítače,

automatizované systémy, internet, což byl po odborné stránce teprve začátek pro vznik různých odborných platform. Na jednu stranu řadu odborných věcí propojily a usnadnily, na druhé straně udělaly například z katalogizace úzce odbornou práci. Výskolit „následníka“ trvá i půl roku, vytvořit katalogizační záznam už knihovnice ze služeb nezvládne. Samotné systémy se v čase periodicky mění a nikdy směrem k zjednodušení. Mohli bychom tady jmenovat jednu odbornost po druhé, přidat několik kol automatizace a technické obnovy, kancelářské a ekonomické platformy, grafické programy, dodržování zákonů. Ředitelé a vedoucí k tomu mohou připočítat všechny povinnosti vyplývající ze zákoníku práce a občanského kontra odbory, mnohem častější komunikaci se zřizovatelem a pak se všemi, kdo jsou přesvědčeni, že bychom o nich měli vědět. A to jsme pořád ještě v zákulisí knihovny. Na jevišti se pak odehrává další dějství – weby, sociální sítě, nezisková kultura a vzdělávání pro veřejnost všeho věku a sociálních skupin, služby pro zdravotně handicapované, denní práce se školami, mnohem větší důraz na analýzu poskytovaných informací, projektová činnost, zavádění nových technologií k využití veřejností včetně digitalizace fondů. Stručně řečeno je v podstatě bezmála polovina činností neknihovnických, ale knihovníci si s nimi musí nejen poradit, ale musí být schopni část vědomostí přenést i na knihovníky regionu. Čas od času má někdo pocit, že už další restart odborných vědomostí zvládnout ani nechce.

Třebíčská knihovna dlouhodobě a kontinuálně pracuje s regionální literaturou, podporuje vztah občanů k historii Třebíče a okolí, seznamuje s osobnostmi Třebíčska. Jaká je současná praxe v této oblasti vaší práce?

V 70. letech zmizela z regionálního fondu řada dokumentů, takže stavíme na tom, co se podařilo uchovat. Možností, jak to napravit, je digitalizace – jako mnoho jiných knihoven plánujeme vlastní digitalizační pracoviště. Kromě digitalizace vlastních dokumentů bychom chtěli jít ještě

kousek dál a nabídnout službu veřejnosti, možná se tak podaří získat i „poklady z půdy“ Třebíčska. Vztah k městu a regionu udržujeme i řadou projektů, které nemusí zcela souviset s literaturou. Velmi oblíbené jsou přednášky o architektuře města, výstavy starých fotografií, výstavy výtvarných děl inspirovaných městem, zájezdy na zajímavá přírodní místa nebo za architekturou užšího i širšího regionu. Dlouhodobě se rozšiřuje „portfolio“ místních autorů, kteří s knihovnou spolupracují – křtíme jejich novinky, zařazujeme veřejná čtení. Prostor zcela běžně dostávají spisovatelé, básníci, ale i hudebníci, písničkáři s vlastní tvorbou. A i tady platí „efekt sněhulák“ – jakmile začnete, ostatní už se nabalí samo – aktivní studenti, mladí cestovatelé a vědci různých oborů, senioři na cestách, amatérští umělci – jednoduše řečeno velmi rádi necháváme poznávat šikovné lidi.

Spolupracujete s paměťovými institucemi na území Třebíče i ostatních měst regionu?

Rozhodně ano a tady se obloukem vracím k úvodu regionálních funkcí. Především jeho zásluhou knihovna navázala skvělou spoluprací s Muzeem Vysočiny Třebíč a Státním okresním archivem Třebíč a výsledkem jsou každoroční cykly výstav a přednášek se zaměřením na region – 1. a 2. světová válka, dějiny školství na Třebíčsku, výročí vzniku ČR, legionáři, spolkový život v Třebíči, tramping, Sokol a mnohé další. Využívat a zprostředkovávat jejich odborné znalosti i exponáty je skutečně radost.

V Duze číslo 3/2020 je váš článek Nezvalova Třebíč 2020(+1). Je možné k jeho obsahu doplnit aktuální stav nebo je vše zatím odložené?

Dvouměsíční Festival poezie Nezvalova Třebíč 2020+1 se bohužel neuskutečnil. Projekt získal i podruhé dotaci z programu Regionální kultura a byl podán i další do programu K21. Nyní v době lockdownu, je situace stále více než znepokojivá a rozhodli jsme se pro zrušení celého projektu.

Nebudeme ani zkoušet on-line projekce, protože většina z připravovaných akcí byla o spolupráci škol, ZUŠ, amatérských dětských souborů, měli osobně přijet básníci a literáti webů, kteří se zatím znají jen virtuálně prostřednictvím sociálních platform. Postupně ale budeme některé části programu přesouvat na víkendové festivaly, které se konají každý rok na jaře a jsou takovou spojkou mezi pětiletými intervaly velkých festivalů.

V bohaté činnosti knihovnické, informační, kulturní i vzdělávací se zaměřujete na zpracovávání projektů. Můžete nám přiblížit, které projekty právě probíhají a které byly výrazně úspěšné?

Zde bych radši opravdu odkázala na webové stránky www.knihovnatr.cz. Za čtvrtstoletí se podařilo získat po příslovečných kapkách finanční prostředky na malé projekty ve všech oblastech (prorodinné projekty, vzdělávání, ekologie, literatura, technologie aj.) a jejich realizace pomohla knihovně naplnit to, čemu se dnes říká komunitní knihovna. Nechci některý z projektů upřednostnit, protože nepamatuji žádný, který by neměl očekávaný ohlas u veřejnosti. Za všechno mohou mluvit čísla z benchmarkingu knihoven – v normálních letech připravujeme kolem tisíce akcí ročně, což je v přepočtu na pracovní dny až 4 akce denně. V počtu dětských čtenářů jsme v kategorii knihoven 20-40 tisíc obyvatel více než dvojnásob úspěšní – naši knihovnu navštěvuje přes 70 % dětí do 15 let. Velmi si vážíme našich škol,

spolků i jednotlivců, kteří se ptají, nabízí a chodí do knihovny. A velmi si vážím zaměstnanců, kteří tohle všechno pro knihovnu udělali a dělají.

Vzhledem k současné situaci „opatrná“ otázka na závěr. Jaké záměry máte v současné době pro další rozvoj městské knihovny?

Příští léta budou hlavně o rekonstrukci všech našich trebičských provozů, takže i bez pandemie budeme mít dost starostí s přesouváním veřejných i neveřejných provozů. Již letos proběhne u ústřední knihovně rekonstrukce výtahů a schodiště, což je jen výchozí bod k rekonstrukci všech čtyř pater. Dále je zřizovatelem schválena a architektonicky zpracována rekonstrukce pobočky Modřínová, zde doufáme v dotační programy EU, protože se jedná o desítky milionů korun. Menší pobočka Borovina se měla rekonstruovat v roce 2020, ale zasáhla úsporná pandemická opatření. Toho litujeme, protože zde měl vzniknout prostor pro nové digitalizační pracoviště. Všechny rekonstrukce jsou samozřejmě plánovány tak, aby odpovídaly požadavkům na moderní knihovny. Investorem je ve všech případech zřizovatel.

Děkuji za váš čas a trpělivost.

Mgr. Marie Dočkalová pracuje v knihovně v Trebiči od roku 1982. Studovala nástavbový obor VTEI tehdy Střední knihovnické školy v Brně, VŠ obor absolvovala na FF UK Praha. Ředitelkou knihovny je od března 2005.

Bude vás zajímat, že...

... Obchodní akademie, střední odborná škola knihovnická a vyšší odborná škola Brno, příspěvková organizace připravuje čtyřleté střední vzdělání s maturitní zkouškou odboru Informační služby zaměřením: knihovnictví a informační služby. Absolventi jsou odborně a kvalifikovaně připraveni na práci v knihovnách, v informačních centrech a střediscích, muzeích, archivech, nakladatelstvích a knihkupectvích apod. Úspěšní absolventi dle svého zájmu pokračují na vyšších odborných a vysokých školách. Viz: <http://www.oabrno.cz> ...

Aktivity knihoven v druhé vlně pandemie COVID-19

Adéla Dilhofová

Adela.Dilhofova@mzk.cz

Veřejné knihovny se musely opět od podzimu 2020 přizpůsobit vládním nařízením. Ve spoustě případů knihovny dokázaly, že jsou schopny kromě svých „tradičních služeb“ nabídnout také služby nové nebo v novém hávu, na aktuální situaci „šité“. Samozřejmostí byla a je pomoc spoluobčanům v daných obcích a městech, konkrétně šití a distribuci roušek z první vlny pandemie vystřídala distribuce respirátorů. Pojďme se spolu blíže podívat na aktivity, které knihovny nabízely a nabízejí svým uživatelům (a třeba se i inspirovat).

Odhlédneme od klasických výdejových okýnek a pokusme se najít další možnosti oslovení uživatelů knihovny. Krajská knihovna F. Bartoše ve Zlíně (dále jen KKFBZ) například začala nabízet službu „Zásilka“ (až 3 vypůjčené knihy, do hmotnosti 5 kg na libovolnou adresu v ČR nebo do čtenářem zvoleného výdejního místa). Městská knihovna v Blansku zprovoznila službu „Knihu do boxu“ (bezkontaktní vyzvednutí knih na PIN kód).

Dnes již samozřejmostí se staly **donášky, případně rozvozy do domu**, zejména pro kategorii občanů 65+ a zdravotně znevýhodněným. Někde donášku zajišťují knihovnice, někde skauti či jiní dobrovolníci nebo zájmové kroužky anebo dokonce sami starostové či místostarostové. Půjčují se audioknihy, pro více knihoven byla pandemie výzvou i nově ke zprostedkování e-knih.

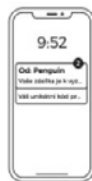
Další velkou skupinou služeb, jsou online služby, z nichž nejčastější jsou nyní **online besedy a online přednášky**. Jak se ale už nyní ukazuje, nejen děti díky domácí škole, ale i dospělí, fungující pracovně v online prostoru, jsou už přesyceni touto formou aktivit. Proto, nemáte-li k dispozici velmi zajímavé a společností rezonující téma či zvukně znějící jméno osobnosti, statistiky sledovanosti vašich online příspěvků klesají. To je důvod, proč se v knihovnách snaží zpestřit nabídku online vysílání „tak trochu jinak“. Níže předkládáme ochutnávku aktivit nejen z Jihomoravského kraje.

Knihu do boxu

Nechcete se vázat na otevírací dobu knihovny? Chcete být maximálně bezkontaktní? Vyzkoušejte naši novou službu a vyzvedněte si vámi objednané knihy, kdykoliv se vám zachce.

Vyberte knihy

V našem čtenářském kontě si vyberte knihy, které chcete nechat odeslat. Klikněte na „Získat“ a zvolte variantu „Vyzvednutí z boxu“.

1

2

Zadejte kód

Na displeji Penguin boxu zvolte „VYZVEDNOUT“ a zadejte kód.

3

4

Vyčkejte na výzvu

Obdržíte SMS a e-mail s kódem pro vyzvednutí objednaných knih.

Vyzvedněte knihy

Po otevření schránky si vezměte knihy a dvířka zavírejte.

Služba je po dobu provozu knihovny v režimu „výdejního okýnka“ zpoplatněna paušální částkou 30 Kč. Na vyzvednutí objednaných knih máte cca 4-8 hodin od obdržení notificační SMS a e-mailu.

www.knihovnablansko.cz

Velmi častá jsou **videa a živé streamy** na youtube kanálech daných knihovnách. Např. regionálního typu, s historickým podtextem: „*Břeclavsko v letech 1938 – 1945*“. Přednáškový cyklus připravila Městská knihovna Břeclav k letošnímu výročí 75 let od konce druhé světové války. Jde o skvělou ukázkou, jak mohou knihovny pracovat s regionální historií. Mezi další výuková videa mohou patřit ty týkající se zdraví, zdravotního životního stylu, či podněty k aktuální zdravotní situaci v ČR, např. cyklus Knihovny Jiřího Mahena „*Doktorka v knihovně*“. Běžná jsou autorská literární čtení, např. „*Čteme pro vás – Slovácké literární voničky*“ jsou pěknou propagací a představením regionálních autorů Knihovny B. B. Buchlovana v Uherském Hradišti.

Ve více knihovnách došlo k **online vysílání do základních škol** – ať už se jedná o tematické besedy či četbu a rozpravu nad literárními díly paní knihovnice v hodinách českého jazyka. Rozvíjí se online čtenářské kluby, např. „Klub milovníků knih“, pro děti „*Knihozrouti online*“ (KKFBZ). Městská knihovna v Boskovicích pro změnu myslí a pomáhá letošním maturantům s četbou pomocí propagace projektu „*Knihy trochu jinak*“. *Na stránkách projektu se dovíte něco více o autorech, knihách a samozřejmě i obsazích a to celkem neformálním a záživným způsobem.* Společenské kulturní centrum v Kuřimi přišlo na měsíc březen s „*Kulturní 21 denní výzvou*“.

Vytrhnout děti a mládež z nudy a motivovat je ke kreativitě a aktivitě se snaží více knihoven

prostřednictvím různých **soutěží**, ať již literárních, výtvarných, případně vědomostních. Namátkou vybíráme: „*Les nás baví*“ (Městská knihovna Znojmo ve spolupráci s Lesy Znojmo), „*Tvoření z knihovny*“ Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně, soutěž „*O poklad strýca Juráša*“ – Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm, Masarykova veřejná knihovna ve Vsetíně. Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově nabízí portál „*Kreativitou proti Covid 19*“, který je rozcestníkem na výčet různých soutěží. Do online prostoru se přemístily také některé **výstavy**, např. „*Antonín Rejcha znovunalezený*“ – online výstava Moravské zemské knihovny v Brně ve spolupráci s Bibliothèque nationale de France.

Knihovny se naučily také více vycházet se svými aktivitami ven, ze svých „zdi budov“ a nabízí **outdoorové akce, pátračky, šifrovačky, toulky historií místa**, např. „*Zašifrovaná procházka Zlínem*“ nebo Výzva „*Udělejme Dřevnici opět krásně modrou*“ (úklid okolí zlínské řeky, obojí KKFBZ). Šifrovat lze i v knihovnách malých obcí, např. „*Tajná šifra*“ v Obecní knihovně Poteč.

Knihovny v druhé vlně pandemie rozhodně nehibernují, snaží se stále nacházet nové cesty a způsoby, jak udržet a neztratit kontakt se svými uživateli. Nelehká doba je pro knihovny rozhodně výzvou, současně však ukazuje pozitivní možnou cestu k nalezení dalších, nových forem aktivit či služeb, cestu k nalezení nových spřátelených organizací a k propojení komunit v obci.

Bude vás zajímat, že...

... vyšlo další číslo literárního sborníku **Milíř (22/2020)**. Zpravodaj Společnosti Jiřího Mahena obsahuje zajímavé články a texty. Uvedeme text Františka Všečky *Balada Jiřího Mahena*, který rozebírá Mahenovy baladické povídky, verše i známou Baladu. K této básni cituje i z hodnocení kritika F.X. Šaldy. *Hledání, pátrání a vzpomínání*, článek Vladimíra Novotného, přináší poznámky k rané Mahenově prozaické tvorbě, zajímavosti, např. dopisy Jiřího Mahena vyškovskému tiskaři a nakladateli Františku Obzinovi obsahuje text Jiřího Poláčka *Z dílny Jiřího Mahena. Krajiny Jana Laciny* jsou věnovány krajinnému ekologovi, znalci života a díla Jiřího Mahena, rodáku z Tišnova, který od roku 2012 přispíval do sborníku a při svých toulkách zachycoval dřívější i současnou tvář Mahenových krajín. Zpravodaj je dostupný v tištěné podobě i on-line.

Knihovna roku 2020 ne tak suchopárně

Pavel Zajíc

zapa@knir.cz

Cenu ministra kultury ČR Knihovna roku jistě není potřeba čtenářům tohoto periodika představit. Z pozice předsedy komise pro udělení tohoto ocenění v kategorii Základní knihovna mi proto dovoluji zhodnotit loňský ročník. Rok tů zírout tů zírout se bezpochyby zapíše do paměti skrze pandemii a její důsledky na fungování lidského společenství. Nicméně jak vypadal v kontextu práce komise?

Všichni jsme si prošli první vlnou koronavirové situace, která uzavřela společnost v průběhu jara na míru nejvyšší. Tudíž ve chvíli, kdy přišel červen a předseda komise, jako obvykle, by měl začít plánovat podmínky, za jakých se inspekční cesty po nominovaných knihovnách odehrají, nastala situace, kdy bylo nutné zvážit, zda cenu udělovat či nikoliv, nastavit kritéria pro nominace či představit si, jak posoudit knihovnu bez návštěvy v místě samém. Navíc soutěž Vesnice roku, na kterou je cena Knihovna roku bezprostředně navázána, nebyla vůbec vyhlášena. Z toho nově vyplynula možná účast některé z vesnických knihoven spadající do působnosti Městské knihovny v Praze. A tak po zvážení a promyšlení všech aspektů bylo rozhodnuto upravit podmínky pro nominace knihoven, cenu vyhlásit a doufat, že očekávaná druhá vlna pandemie nastane již v posledním srpnovém týdnu.

Skok v čase. Máme 14 nominovaných knihoven ze všech krajů republiky, včetně Prahy, naplánovanou trasu, je poslední srpnový týden, komise se setkává na nádvoří Klementina. Vyrážíme. Před námi 1730 kilometrů.

Ve výčtu nás očekávají v knihovnách v Praze-Březiněvsi, Hradištku pod Medníkem, Vacově, Kozolupech, Vintířově, Kostomlatech pod Milešovkou, Žandově, Předměřicích nad Labem, Hodicích, Litobratřicích, Jaroměřicích u Jevíčka,

Knihovna Březiněves

Štěpánově u Olomouce, Bolaticích a Halenkově. Dlužno říci, a bude to platit i pro všechny knihovny, že každá je něčím unikátní, má své kouzlo. Totikrát opakované, avšak stále platné rčení, že již pouhá nominace je pro knihovnu oceněním, není pouhou prázdnotou frází.

A co jsme viděli a následně poté hodnotili? Knihovny, které:

- mají silnou podporu vedení obce, ať už jde o finance na provoz, nebo rekonstruované prostory knihovny samotné. Zde je potřeba mluvit zejména o knihovnách ve Vacově, Kostomlatech, Hodicích, Jaroměřicích, Bolaticích či Halenkově,
- prohlubují vztah obyvatel k místu, ve kterém žijí. Na tomto místě zmiňuji Hradištko pod Medníkem, Kostomlaty, Hodice, Jaroměřice,
- úzce spolupracují se školami v místě. Výrazně v obcích Vacov, Halenkov, Předměřice, Bolatice a Jaroměřice,
- jsou komunitním srdcem obce. Ta bijí v knihovnách v Hradištku, Vacově, Kostomlatech, Hodicích, Jaroměřicích, Bolaticích a Halenkově,
- mají silnou, inspirativní a průběžně se vzdělávající osobnost knihovníka. Takové najdete v Hradištku, Kostomlatech,

Hodícih, Litobratřicích, Jaroměřicích, Bolaticích, Halenkově,

- půjčují i jiné dokumenty než klasické knihy a časopisy. Na druhou stranu také knihovny, které mají obavu půjčovat například mluvené slovo,
- mají své sídlo v budovách, jež jsou vzorně označeny,
- své vnitřní prostory uzpůsobily tak, aby se v nich návštěvník cítil dobře. Nechybí v nich různá zákoutí pro delší pobyt s knihou přímo v knihovně,
- zpravidla vydávají nějakou periodickou tiskovinu rekapitulující činnost knihovny nebo minimálně mají v obecních zpravodajích prostor vyhrazený informacím o knihovně,
- mají aktualizované webové stránky obsahující online katalog, případně budují své profily na sociálních sítích,
- jsou automatizovány.

A výčetm všemožných maličkostí bych mohl pokračovat dále, nicméně čtení by to bylo méně a méně poutavé.

S kolegyneři v komisi jsme každý večer diskutovali klady a zápory jednotlivých knihoven a občas mi vytanulo na mysli přísloví, že čert nikdy nespí a říkal si, čert nebo knihovník. Dovolte mi tedy představit komisi: Jaroslava Starcová – Krajská knihovna v Liberci, Jana Tomancová – Knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, Lucie Macháčková – Národní knihovna (předtím Městská knihovna Kutná Hora) a Lenka Drechslerová – Obecní knihovna Rapotín.

Každý z komisařů vstupuje do jednotlivé knihovny vyzbrojen osnovou pro hodnocení, fotoaparátem, otevřenýma očima a naslouchajícím ušima tak, aby co nejvíce pochytil z toho, čím se chce knihovna a knihovník pochlubit, popřípadě, aby odhalil věci, které by za zmínku stály, ale jaksi se v rámci trémy, či jen s vědomím běžné samozřejmosti, na ně pozapomnělo. Pět párů očí a pět párů uší. Komise.

Na knihovnu je vyhrazeno 90 minut, všem se snažíme měřit stejně, nicméně ve chvíli, kdy jako

předseda komise ohlásím, že musíme pokračovat v cestě, objeví se další škála problémů a aspektů, které je potřeba probrat, nicméně už se na ně nedostane.

A sotva se zabouchnou dveře auta, začne diskuse a porovnávání. Každá hlava komise viděla, slyšela a hlavně pochopila rozdílné a je potřeba si v tom udělat jasno. Poté je potřeba přistoupit k samostatnému bodování, protože na konci, až všechny knihovny budou navštíveny, nastane velké finále, kde body budou sečteny a potvrzeny. A z nich se nám potom vyloupne ta pro letošek nejlepší knihovna.

Jaká jsme měli kritéria?

- osobnost knihovníka, spolupráce se samosprávou, SKIP
- umístění a vzhled knihovny, vybavení
- postavení v obci, spolupráce se spolky, ZŠ, MŠ
- regionální funkce – účast na poradách a vzdělávání
- spolupráce v systému knihoven
- práce s veřejností: dospělí, děti
- kvalita fondu, způsob doplňování, výměnné soubory
- PR – úroveň webové stránky, sociální sítě, on-line katalog
- úroveň služeb – standard VKIS
- služby pro hendikepované návštěvníky
- rozvržení výpůjční doby (návštěvnost)
- získávání finančních prostředků, granty

A jaké byly výsledky? Záměrně v tomto článku nebudu psát o tom, která knihovna zvítězila, protože to není to nejdůležitější. Primárně zůstává nejdůležitějším fakt, že všechny knihovny, které byly v roce 2020 nominovány, si zaslouží poděkování a uznání. Za to, že se v době, která spíše knihovnám nepřeje, snaží na malých obcích knihovny a knihovnictví dělat s invencí, fantazií, otevřené pro lidi všech věkových i názorových skupin.

Dovolte mi na závěr také poděkovat kolegyním, se kterými jsme v letech 2018-2020 tvořili tým, který si rozuměl, byl profesionální a zvládl všechny nástrahy, které práce v komisi může přinést. Štafetový kolík za komisi předávám.

Knihovna pro město – ostrov lidskosti

Libuše Nivnická
nivnicka@kjm.cz

Knihovna Jiřího Mahena slaví 100 let

Knihovna roku 1921 a 2021. Čím se liší? Prvá odpověď bude znít: „Rozdíl je přece zcela zásadní, nelze srovnat počáteční velikost a podmínky, v jakých působila, velikost fondu, kvalitu vybavení, techniku, počet zaměstnanců atd.“. To je však jen vnější slupka skrývající jádro, které nese stále tutéž genetickou informaci. Informaci o poslání knihovny, chcete-li účelu, proč stát, kraj či obec knihovnu zřizuje. První knihovní zákon z roku 1919, byl výrazem zájmu mladého československého státu o dostupnost kultury a vědění všem. Pokud pohlédneme do dnešních koncepcí rozvoje a strategií, nacházíme tam stejné hodnoty – prosperita, vzdělanost, inovace, dostupnost atd.

Knihovna Jiřího Mahena v Brně je součástí městského ekosystému, který charakterizujeme jako trvalou spolupráci všech aktérů v Brně, i na regionální, národní a evropské úrovni. Cílem této spolupráce je dlouhodobý rozvoj města. A zde všude má a bude mít naše knihovna své nezastupitelné místo. Pokud budeme hovořit o výročí sta let existence knihovny, není to jen ohlédnutí za jejími nejranějšími počátky či nejvýznamnějšími milníky. Je to především pohled do budoucna, vize, která dál bude činit knihovnu takovou, kterou lidé potřebují a bez níž by jim v životě cosi podstatného chybělo.

Cena knihovny jako místa, které poskytne zklidnění, mezilidské porozumění, vstřícnost a bezpečí, neustále poroste. Celá společnost si tyto hodnoty stále naléhavěji uvědomuje zejména v situaci, kterou již přes rok zažíváme. Ale tyto atributy mají svou trvalou platnost a budou se vždy promítat do fyzických i digitálních služeb knihovny. Jsem přesvědčena, že

Nová pobočka KJM Vojtova

tyto dva světy budou vždy existovat společně, dokud bude lidskou přirozeností potřeba osobních sociálních kontaktů, stejně tak se bude neustále zrychlovat průnik digitálních technologií do našich každodenních životů. Služby knihovny ve fyzickém prostředí i virtuálním světě mají jedno společné. Je třeba designovat je tak, aby byly srozumitelné, snadno přijímatelné a vzájemně se doplňovaly. Zkrátka aby prvá zkušenost, ať už s fyzickou či virtuální službou, naše uživatele neodradila, ale naopak je přiměla se zdržet, vrátet se.

Knihovna pro budoucnost

Ze příklad funkčního konceptu pro budoucnost považují jeden z projektů Brna – bytové domy Vojtova určené pro mladé rodiny a seniory. **Ideovou myšlenkou je vytvořit podmínky pro sousedské společenství.** Projekt je založen na samostatných domácnostech a společně sdíleném prostoru ve formě atrii s horizontálními a vertikálními zahradami, lávkami, které vybízí k různým svobodným aktivitám a posezení s přáteli. V takovém konceptu zcela logicky nemohla chybět naše knihovna, která pracuje se stejnými hodnotami. Jsme nadšeni, že právě

v roce našeho výročí se nám po mnoha letech podařilo otevřít zcela novou kapacitu. A nesmírně mě těší také to, že architekti i město samotné si uvědomují potřebnost knihovny pro funkčnost takového sousedského modelu bydlení i života města jako celku. *Pobočka Vojtova* je laděna v optimistické a zároveň elegantní žlutobílé barevnosti s prvky šedé na výstavních plochách či sedacím nábytku. Samozřejmě prostory pro děti jsou rozehrány v dalších barevných škálách. Akcent je kladen na dostatek prostoru pro pobyt uvnitř knihovny či na venkovní terase. Knihy samotné dotváří příjemný dojem z celého prostoru, avšak neovládají ho. Zajímavé osvětlení přináší i malá expozice archeologických nálezů přímo z míst, nad nimiž nyní stojí moderní objekt.

Další charakteristikou pro **budoucnost knihovny je participace a síťování partnerů**. I tady máme velmi zdařilý příklad, co vše lze prakticky z nuly vybudovat, pokud se do realizace zdánlivě nemožného nápadu postupně zapojí řada partnerů. O naší knihovně **Křižovatka** napíšeme poprvé, ale malá rekapitulace kroků, díky nimž tato pobočka nejen vstala z popela, ale vyrostla do moderního funkčního modelu, může být inspirativní. Na počátku byla prakticky již zavřená knihovna určená k likvidaci, zde se velmi silně ozvala veřejnost a bojovala o její zachování. A začalo naše usilovné přemýšlení, jak na to, maraton vyjednávání, který vyústil v nalezení partnerů ve studentech i pedagogích našeho oboru, podpoře městské části i města Brna, v dalších letech se přidala spolupráce se studenty architektury a interiérového designu, kteří navrhli celkové řešení prostoru. A opět vstoupila do hry veřejnost, kdy lidé mohou navrhnout projekt na financování z participativního rozpočtu města. Projekt v *hlasování veřejnosti* uspěl a byl podpořen 2 mil. Kč. Může to vypadat téměř idylicky, ale za vším tímto úsilím stojí dlouhé hodiny našich jednání, organizace, nastaly i chvíle, kdy se mnoho věcí „zadrhlo“. Zcela určitě by naše knihovna fungovala i bez

této pobočky, ale nevzniklo by výukové pracoviště Masarykovy univerzity, kde si studenti mohou přímo vyzkoušet své inovativní přístupy a díky kterému přišla do praxe řada absolventů s mnohem lepší představou o tom, co reálné fungování knihovny znamená.

Knihovna v době pandemie

Hovoříme o tom, že **digitální rozměr** světa se stal součástí našich životů a tedy i služeb knihoven. Zprostředkovává nám řadu informací mnohem pohodověji a pohodlněji než fyzická realita. A může být i alternativou tehdy, kdy fyzická návštěva knihovny není možná. Protože jsme se v době našeho výročí ocitli právě v takové situaci, nabídli jsme od 1. února, tedy v den, kdy byla knihovna před sto lety založena, virtuální *3D prohlídku* ústřední knihovny a Mahenova památníku. Součástí jsou také soutěžní kvízové otázky, které se budou každý měsíc měnit a výherci budou odměňováni drobnými propagačními pozornostmi.

Součástí samozřejmého chování knihovny dnes i pro budoucnost by měla být i její **společenská odpovědnost v duchu myšlenky – pomáhat je normální**. V čem jsem na naše pracovníky obzvláště pyšná je to, že pomáháme tam, kde je to kriticky potřeba. Na začátku to bylo šití roušek, nyní pomáháme hygienické stanici s trasováním kontaktů covid pozitivních lidí. Na naší 3D tiskárně vyrábíme držáky na roušky a předáváme zdravotníkům, kteří je nadšeně přijímají. Nabídli jsme rovněž naši kapacitu pro administrativní úkony při očkování. A nejnověji, právě díky spolupráci s lékařkou hygienické stanice, jsme začali natáčet seriál *osvětových videí*, která se budou věnovat nejen problematice Covid, ale i dalším tématům, která veřejnost zajímají. A v neposlední řadě díky spolupráci s městskými částmi a jejich dobrovolníky zajišťujeme seniorům donášku knih domů.

Naším krédem pro budoucnost je designovat služby tak, aby byly užitečné lidem v každé fázi života. Velmi silnou roli v této filosofii hraje

účelně rozložená síť zahrnující ústřední knihovnu, In-centrum, Mahenův památník a pobočky, které jsou v každé městské části tak, aby služby byly co nejblíže občanům, tedy místu kde bydlí, chodí do školy či do zaměstnání. Lidé zde mají k sobě vzájemně velmi blízko, knihovníci/ce znají osobně své čtenáře a dokáží dobře poradit podle jejich zájmů nebo být třeba „jen“ trpělivým posluchačem jejich životních příběhů, každodenních radostí i strastí.

Ohlédnutí do historie

Tvoříme-li budoucnost knihovny, nelze tak činit bez historické kontinuity a znalosti souvislostí. Proto jsme se také rozhodli vytvořit **výstavu**, která mapuje stopy knihovny ve tváři města za celých sto let existence. Těch otisků spojených s knihovnou či působením Jiřího Mahena je dokonce mnohem více. Využíváme dobové fotografie, mnohdy detektivně pátráme po zaniklých lokalitách a fotíme současnou podobu, párujeme k sobě fotografie dávné se současnou podobou té které knihovny. A samozřejmě se k tomu budeme snažit zachytit unikátní orální vzpomínky pamětníků. Zároveň se budeme lidí ptát, co od své knihovny očekávají.

Historie knihovny je bohatá a pestrá. Vždy ji však utvářeli lidé, knihovníci, naši uživatelé i ti, kdo rozhodovali o podmínkách pro její působení. Toto každodenní usilování vyústilo v řadu klíčových milníků, pozitivních i negativních. Mezi ty zásadní patří bezesporu samotný vznik knihovny. První veřejná knihovna města Brna vznikala na základech mnoha spolkových knihoven, což nebyl vždy proces bezbolestný. Prozíravá však byla podmínka, že knihovna nebude veřejnosti otevřena dříve, dokud nebude mít alespoň 10 tisíc svazků. A to se podařilo až v listopadu 1922 se stavem 13 228 jednotek. Vedle skromné ústřední knihovny na Veveří bylo hned připojeno 14 poboček. Z archivní korespondence se dočítáme, že Mahen byl neúnavným bojovníkem za zlepšení podmínek pro knihovnu, jak prostorových, tak finančních.

Nová pobočka KJM Vojtova

Knihovna Jiřího Mahena měla to štěstí, že jejím zřizovatelem bylo vždy město Brno, a její budování, přes dílčí organizační změny, bylo kontinuální. V průběhu času nesla různé názvy, od roku 1951 do 1977 byla Krajskou lidovou knihovnou a v roce 1959 bylo do názvu vetknuto jméno jejího prvního knihovníka a ředitele Jiřího Mahena – u příležitosti připomínky 20. výročí jeho úmrtí.

Bohužel byla i období, která chmurně zasáhla do svobody knihovny a direktivně usměrňovala, co je „správné“ a co ne. Během II. světové války byla řada knih z knihovny odvezena, další se nesměly půjčovat, část poboček byla uzavřena. Činnost knihovny byla obnovena v červnu 1945. V tomto roce měla knihovna již přes 110 tisíc svazků. Od roku 1950 se knihovna přemístila do Schrattenbachova paláce, který je sídlem ústřední knihovny dodnes. Zároveň však byla padesátá léta údobím velmi direktivním, kdy nebylo příliš na vůli knihovníků a už vůbec ne veřejnosti, co v knihovně má či nemá být, co je kvalitní literatura a co nežádoucí tituly, které je třeba z knihovny vymýt. Při těchto očištěních v padesátých, ale také sedmdesátých letech bylo vyřazeno a v zapečetěných balících uloženo 15 tisíc svazků. Naopak v roce 1960 vzniklo oddělení společensko-politické literatury. Šedesátá až osmdesátá léta minulého

století byla ve znamení přibývajícího počtu poboček, z nichž mnohé byly součástí architektonického konceptu výstavby nových sídlišť, a podařilo se jim vtisknout vysokou kvalitu. V osmdesátých letech tak měla knihovna nejvíce poboček a to celkem 55. Devadesátá léta minulého století můžeme označit za nejpřekotnější a plná zvrátů. Řada poboček se stala obětí divoké privatizace, dále se počet musel zredukovat pod tíhou nelehké ekonomické situace. Zároveň se však podařilo po mnohaletém úsilí prosadit a zahájit rekonstrukci ústřední knihovny, která byla nejenom stavební obnovou kulturní památky a především přinesla zcela nový koncept moderních knihovnických služeb. A ještě jeden významný moment nelze z této doby opomenout. Na základě poslední vůle Karly Mahenové převzala knihovna pod svá křídla vilku, kde Mahenovi žili, a otevřela zde v roce 1992 Mahenův památník s dochovanou autentickou pracovnou Jiřího Mahena, expozicí a knihovnou. V letech 2018-19 prošla vila kompletní rekonstrukcí, která ji vtiskla punc atmosféry intelektuálské domácnosti manželů Mahenových ve 20. – 30. letech minulého století.

Závěr

Na co jsem nejvíce hrdá? Že v dnešním hektickém globalizovaném světě, který nabízí spoustu on-line možností k zábavě i vzdělávání, počet našich čtenářů a návštěvníků v dlouhodobé křivce neklesá. Registrovaných čtenářů máme téměř 52 tisíc, z toho je přes 14 tisíc dětí do 15 let. Návštěvníků pak evidujeme 630 tisíc a ročně uskutečníme více jak 95 tisíc akcí a realizuje se 1 600 000 výpůjček (čísla r. 2019). Je to důkaz toho, že knihovna je životaschopná, potřebná a oblíbená instituce. Jsme také hrdí na to, že z naší knihovny vzešla řada projektů, které následovaly další knihovny v republice (Poprvé do školy, poprvé do knihovny, Lekotéka, Knihovna v tramvaji – tramvaji do knihovny, Moderní a efektivně řízená přátelská knihovna aj.) a získali jsme za ně tuzemská i mezinárodní ocenění. A to vše je především odraz práce našich lidí. Týmu, který ji dokáže vést na cestě za další stoletou perspektivou.

Věřím, že knihovna zůstane v kultuře národa a jeho povědomí zakotvena jako instituce, která je synonymem vzdělanosti, kultury, demokracie a ostrovem lidskosti.

Tvoření spojuje

Tereza Drmolová

t.drmolova@knihovnapv.cz

Nejrůznější tvořivé dílny, kurzy a workshopy pořádá mnoho knihoven. Ani Městská knihovna Prostějov není výjimkou. Mohlo by se zdát, že „tvořivka“ (tento pracovní název už v knihovně zdomácněl) je jen pěkná doplňková činnost k běžnému programu knihovny. Z našeho pohledu je to však druh veřejné akce, který skvěle naplňuje heslo „Knihovna vzdělává a baví“. Navíc tato aktivita přináší benefity nejen jejím účastníkům, ale i samotné knihovně.

Češi jsou obecně považováni za tvůrčí národ. Nejrůznější kreativní tvoření a vyrábění baví děti i dospělé, o tom není pochyb. Kreativita neboli tvořivost je přirozená lidská tendence, která přináší radost a naplnění bez ohledu na věk. Nejde

však jen o zábavu. Cvičení jemné motoriky přispívá k všestrannému rozvoji dětí a úzce souvisí s kvalitou řeči a ta zase s úrovní čtenářství. V posledních letech proběhlo mnoho výzkumů v oblasti psychologie a neurovědy, jejichž výsledky

Tvořivá dílna v Městské knihovně Prostějov

poukazují na pozitivní vztah mezi kreativitou a činností mozku. Kreativita stimuluje naše myšlení a rozvíjí naše dovednosti v jakémkoliv věku. V prostějovské knihovně máme „tvořivku“ rozdělenou na dvě skupiny. Kreativní výtvarné akce pro děti a mládež se konají pod hlavičkou „Tvořivá dílna“. Pro akce určené seniorům se ustálil název „Tvořivá knihovna“.

Tvořivá dílna

Nejrůznější výtvarné dílničky se na dětském oddělení konají už více než 20 let a stále patří k nejoblíbenějším a nejnavštěvovanějším akcím. V posledních letech jsme je začali organizovat pravidelně. Každý měsíc se od 15 do 17 hod. otevírá Tvořivá dílna. Je určená všem dětem do 15 let, nejen registrovaným čtenářům knihovny. Vstup je zdarma. Nejčastějšími návštěvníky jsou děti od 6 do 12 let. Druhou nejpočetnější skupinou jsou rodiče a prarodiče s předškoláky. Starší děti chodí sice méně, ale často se stává, že s sebou přivedou mladšího sourozence nebo kamaráda.

Tvořivá dílna probíhá přímo uprostřed knihovny, za běžného provozu a děti se do ní mohou v jejím průběhu kdykoli zapojit. To oceňují hlavně rodiče. Nemusí se na akci závazně přihlašovat a stresovat se, jestli jim to opravdu vyjde. Přicházejí jak stálí účastníci, kteří náš program sledují pravidelně, tak nově příchozí, a často i ti,

kteří zrovna přišli vrátit knihy a zaujalo je naše tvoření. Rodiče také rádi využívají toho, že můžou na chvíli „odložit“ své děti a v klidu si zatím vybrat knížky nebo si popovídat s ostatními rodiči.

Pokaždé máme připravené dva výrobky – jednoduchý a složitější. Jednoduchost je důležitá proto, abychom dokázali zaujmout menší děti. Aby se ani ty starší nenudily, máme připravenou i náročnější variantu. Vyrábíme věci, které jsou finančně nenáročné, vyžadují minimum nákladů a potřebné komponenty se dají najít v každé domácnosti. Často jde spíše o takovou tvořivou recyklaci. Vyrábíme např. různé papírové květiny, karnevalové masky, dárkové krabičky, přáníčka, origami, jednoduché loutky, učíme obalovat knihy apod. Každý výtvar by měl mít prostor pro fantazii a vlastní iniciativu. Děti baví nejvíce výrobky, které mají tzv. volné zadání a mohou si je domyslet a dozdobit podle svého.

S menšími dětmi samozřejmě tvoří i rodiče či prarodiče a dítě spíše pomáhá. Starší děti už pracují samostatně, za občasné asistence knihovnice. Pozitivní je i interakce mezi mladšími a staršími dětmi, které se vzájemným příkladem motivují k větší snaze. Důležité také je, že osoba knihovnice zde není autoritou, která kritizuje a hodnotí, ale pouze asistuje. Děti v knihovně nezažívají tlak na výkon jako například ve škole.

Velkou roli hraje i pěkné, nově zrekonstruované prostředí dětské knihovny. Na Tvořivou dílnu často přijdou děti i rodiče, kteří v knihovně ještě nikdy nebyli a mají příležitost ji tímto způsobem poznat. Často se tak z náhodného návštěvníka Tvořivé dílny stane registrovaný čtenář knihovny. Při tvoření u stolečku se mohou „nováčci“ díky neformální a uvolněné atmosféře zeptat knihovnice na spoustu věcí. To platí i pro introvertní a ostýchavé děti, které při společné činnosti naváží bližší vztah nejen s knihovnicí, ale i s ostatními dětmi. Je skvělé, když se u stolečku sesednou úplně cizí děti, občas si podají pastelku nebo šablonu, slovo dá slovo a z knihovny už odcházejí společně.

Často k nám chodí i školní družiny a větší kolektivy. Musíme mít připraven nejen personál, ale také větší množství materiálu potřebného pro výrobu. Domluva probíhá i ohledně času. Početnější skupiny žádáme, aby dorazily 15 minut před oficiálním začátkem akce a odešly 15 minut po jejím ukončení. Ani větší počet lidí nám tak nenaruší hladký chod akce, ale stává se spíše jakousi reklamou. Návštěvníky knihovny, kteří přišli třeba jen vrátit knihy, často zaujme, že se něco děje, a rádi se připojí.

Velkou návštěvnost výtvarných dílen registrujeme i o prázdninách. V prázdninovém období Tvořivou dílnu pořádáme jednou týdně, vždy v pondělí. Děti i rodiče si zvyknou na pravidelnost a vrací se k nám. O prázdninách navíc odpadá konkurence v podobě zájmových kroužků.

Tvořivá knihovna

Od roku 2009 také pořádáme velmi oblíbenou výtvarnou dílnu pro seniory nazvanou Tvořivá knihovna. Je pro všechny účastníky zdarma a registrace v knihovně není podmínkou. Potřebný materiál a pomůcky si účastníci zajišťují zčásti sami, menším dílem přispívá knihovna. Akce se koná každé poslední úterý v měsíci od 9 do 11 hod. Workshop vedou dvě knihovnice a je určen pro max. 15 účastníků. Přihlášení je vzhledem k omezenému počtu míst nutné a závazné.

Výrobky jsou nejčastěji inspirované ročním obdobím (např. Velikonoce, Vánoce), někdy ale přijdou s nápadem na téma dalšího tvoření sami

účastníci. Při dalším setkání se tak mohou podílet na učení a pomoci ostatním. Téma dalšího tvoření vybíráme podle společného přání a domluvy. Oblíbené je korálkování, drátkování, quilling, pletení z papíru nebo pedigu. Vyrábíme ozdobné květináče, svícny, adventní věnce, háčkové tašky a šperky z různých materiálů. Důraz je kladen na finanční nenáročnost a praktickou využitelnost. Z velké části se pracuje s recyklovaným a přírodním materiálem.

Tvořivá knihovna má silný komunitní charakter. Pro některé seniory je to ojedinělá možnost aktivní sociální interakce. Příjemným benefitem je i prostředí. Díky tomu, že je úterý zavírací den, může workshop probíhat přímo na půjčovně dospělého oddělení. Knížky všude kolem svádí k prohlédnutí a workshop obvykle končí procházkou mezi regály a vzájemným doporučováním přečtených knih.

Účastníci, nebo lépe řečeno účastnice (hlásí se jen ženy), považují Tvořivou knihovnu za společenskou událost, na kterou se velmi těší, a spousta z nich se hlásí pravidelně. Workshop je pro ně nejen příležitost, jak se naučit něco nového, ale také možnost si popovídat a navázat nová přátelství v hezkém prostředí a příjemné atmosféře. O oblíbenosti Tvořivé knihovny pro seniory svědčí nejen nadšené ohlasy a vracející se účastníci, ale také skutečnost, že počet míst je vždy velmi rychle obsazen a pořadník je nutností.

Pokud bychom měli zhodnotit význam „tvořivky“ pro knihovnu, myslíme si, že přináší více pozitiv, než se na první pohled může zdát. Nejde jen o kvalitní trávení volného času s cílem něco vyrobit. Na workshopu se totiž netvoří pouze výrobky, ale především pozitivní zážitky. Díky nim se pak vytvářejí důležité vazby, nejen mezi účastníky navzájem, ale především mezi účastníky a knihovnou. Výtvarné workshopy jsou pro knihovnu i velmi dobrou reklamou, která k nám pravidelně přivádí nové čtenáře. Pro knihovnice jsou také důležitou pracovní motivací, protože v uvolněné atmosféře během workshopu získávají od čtenářů i návštěvníků důležitou zpětnou vazbu ohledně jejich přání a potřeb.

Jižní Morava čte ukončila pátý ročník

Kateřina Bartošová

Katerina.Bartosova1@mkz.cz

V roce 2020 proběhl již pátý ročník projektu Jižní Morava čte. Patronem projektu zůstal i nadále spisovatel a malíř, Pavel Čech. Cílem projektu je podpora čtenářství u dětí a mládeže, mezigenerační setkávání a rozvoj kritického myšlení. Přestože byl rok 2020 ve všech ohledech ojedinělý, dokud to pandemie koronaviru a s tím spojená vládní nařízení povolovala, probíhaly v zapojených knihovnách různé literární zaměřené akce – autorská čtení, besedy, workshopy, setkání s významnými osobnostmi a další akce spojené s námětem soutěže. **Celkem ve**

45 knihovnách v Jihomoravském kraji proběhlo 90 akcí, kterých se zúčastnilo 1 700 dětí. Nižší počet uskutečněných akcí a počet návštěvníků byl ovlivněn epidemiologickou situací.

Na autorských čteních a besedách se v různých městech a obcích vystřídal **několik známých, převážně regionálních autorů, ilustrátorů a dalších osobností**, jako například: Markéta Harasimová, Daniel Vydra, Klára Smolíková, Pavel Čech, Petra Dvořáková, Lucie Hlavinková, Michaela Fišarová. Moravská zemská knihovna společně s krajskými knihovnami, Sdružením knihoven ČR a Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR vytvořila během první vlny pandemie koronaviru celostátní kampaň „Kup knihu a zachrániš nakladatele!“ na podporu českého knižního trhu. Známí

spisovatelé v rámci této kampaně natáčeli videa, kde četli ukázky ze svých děl s výzvou ke koupi knih a podpoře knižního trhu. Této kampaně se zúčastnili i autoři, kteří se pravidelně zapojují do projektu Jižní Morava čte, jako například Hynek Klimek, Jiří Šandera, Petra Dvořá-

ková, Lucie Hlavinková, Klára Smolíková, Markéta Harasimová, Jan Opatřil, Daniel Vydra a Zuzana Pospíšilová. Video jsou dostupná na facebookovém profilu projektu Jižní Morava čte.

Součástí projektu je každoročně také soutěž, jejíž téma v roce 2020

„Svět v obrazech“ mělo mimo jiné připomenout výročí 350 let od úmrtí Jana Amose Komenského. Soutěží byl dán prostor dětské fantazii, kritickému myšlení i psaní, výtvarnému citu a tvořivosti. Cílem tohoto tématu bylo přimět mladé čtenáře k zamyšlení, jaký je a může být svět kolem každého z nás. Tímto tématem byl také dán prostor k vyjádření se k aktuální pandemické situaci. Soutěž byla rozčleněna do celkem šesti kategorií (literární, výtvarné a volné tvorby). Krajského kola se zúčastnilo celkem 94 literárních, výtvarných a audiovizuálních prací. Tři nejlepší z nich v každé kategorii budou slavnostně oceněni v roce 2021. **Přehled** všech vítězných prací naleznete zde: <http://www.jizni-moravacte.cz/soutez>. Více informací naleznete na webových stránkách <http://jiznimoravacte.cz/> a stejnojmenném profilu na Facebooku.

Vítězové soutěže v MK Židlochovice

Ocenění knihoven v regionu Blansko JINAK

Helena Jalová

jalova.knihovna@boskovice.cz

Celý rok 2020 plynul jinak, než obvykle roky plynou. Vybrané akce se uskutečnily, ale některých aktivit bylo nutné se vzdát, protože nebyl prostor je v rámci roku přesunout do jiných a vhodných termínů. Nebylo možné organizovat společné besedy ani další akce pro veřejnost. Nebylo možné uspořádat setkání knihovníků a těm nejlepším předat ocenění za jejich činnost v letošním roce. Bylo tedy nutné vše naplánovat **JINAK**.

Díky spolupráci se starosty obcí oceněných knihoven jsme se mohli vydat v režimu přísného utajení přímo za knihovníky do „jejich“ knihoven. Nebylo by to možné, kdyby si zastupitelé práce svých knihovnic nevážili a neměli celkově kladný přístup k činnosti „svých“ knihoven. Právě naopak – rádi se k našemu ocenění přidali a Knihovna Boskovice jako pověřená knihovna pro region Blansko mohla zrealizovat malá předvánoční překvapení.

Knihovnice do poslední chvíle netušily, co je dne 15. prosince 2020 čeká. Z naší strany bylo lehké rozechvění a napadala nás především otázka: Jak bude přijata tato naše neohlášená návštěva v knihovně? Vše dobře dopadlo a setkání i v této nelehké době proběhlo výborně. Na čerstvém ovzduší, v bezpečné vzdálenosti a s určitou dávkou napětí. Všechny knihovnice byly neuvěřitelně pozitivní a příjemné. Ocenění byla všemi radostně přijatá a i tento jiný a neobvyklý přístup k předávání se díky spolupráci se všemi starosty povedl. Ocenění obdrželi:

Městská knihovna Kunštát – paní Radka Banyaová

za aktivní, dlouholetou a systematickou podporu dětského čtenářství za 10 let organizování literární soutěže „O cenu Ludvíka Kundery“ ve spolupráci s místní ZŠ.

Obecní knihovna Lubě –

MVDr. Jana Dvořáková

za 20 let vedení knihovny a za poskytování moderních informačních služeb v obci.

Obecní knihovna Obora –

Mgr. Jana Trubáková

za 10 let aktivní komunitní činnosti knihovny za cílenou podporu dětského čtenářství v obci ve spolupráci s místní MŠ.

Ocenění předávali:

- za město Kunštát starosta MVDr. Zdeněk Wetter,
- za obec Lubě starostka Mgr. Jana Formánková,
- za obec Obora starosta Josef Alexa,
- za Kulturní zařízení města Boskovice ředitel PaedDr. Oldřich Kovář,
- za Knihovnu Boskovice vedoucí Mirka Jurdičová a za regionální oddělení Helena Jalová.

Živý folklor v knihovně

Marek Uhlíř

reditel@knihov nabreclav.cz

Folklor je obzvláště na jižní Moravě podstatnou součástí identity a historie obyvatel a neznamená pouhé oblékání se do krojů jednou za rok na hody v různých městech a vesnicích. I v dnešní době do značné míry zasahuje do každodenního života lidí v našem regionu. V břeclavské knihovně vnímáme živý folklor jako velmi významnou hodnotu našeho území a záleželo nám na tom, abychom přispěli k jejímu rozvoji a také abychom ji dokázali smysluplně využit.

Již od roku 2008 se naše činnost v oblasti komunitních aktivit knihovny soustředila mimo jiné do folkloru. Z počátku se jednalo o vystupování místních dětských folklorních souborů na vernisážích, pak následovalo několik výtvarných soutěží s folklorní tematikou pro děti. Výtvarné soutěže si svého času získaly u naší veřejnosti velkou oblibu. Nicméně tak, jak postupně probíhala proměna knihovny z „oázy klidu“ na centrum setkávání a dalšího vzdělávání, rostla také potřeba ucelených a koncepčních vzdělávacích programů, které by umožnily zapojení široké veřejnosti.

Prvním takovým programem, který se nám podařilo spolu s místními nadšenci vytvořit, byla Výtvarná folklorní akademie, kde jsme veřejnosti nabídli možnost naučit se malovat lidový ornament z Podluží. Zde je nutné zmínit osobu paní Marie Švirgové, lidové malérky z Lanžhota, která se stala duší celého projektu a ochotně předala své zkušenosti několika stovkám zájemců o malování ornamentu nejen v Břeclavi, ale také krajanům v USA. Kurzy malování lidového ornamentu si získaly své stálé návštěvníky, ovšem nám v knihovně stále chyběla jakási platforma nebo prostor pro diskuzi, předávání zkušeností a příkladů dobré folklorní praxe.

Začal jsem tedy oslovovat nejrůznější subjekty, které na Břeclavsku působily, a nabízel jim partnerství. Zájem o spolupráci projevila Zlata Maděříčová, ředitelka Jihomoravské komunitní nadace. Při několika diskusích jsme si definovali region, ve kterém žijeme a tvoříme,

jako region, kde není třeba investovat do hledání lidových krojů a obnovování tradic. U nás je folklor stále živý. Ale i tak jsme oba věděli, že je nutné se folklorem zabývat a pečovat o něj. Pouze bylo nutné zvolit si jiný způsob práce než v krajích, kde už bylo třeba pátrat po dědictví předků. Věděli jsme, že na folklorní projekty jsou vynakládány velké veřejné finanční prostředky. Nám se zdálo, že mnohé finance nebyly investovány efektivně. Chtěli jsme o této problematice diskutovat – nahlas a veřejně. Stanovili jsme si nelehký úkol, a to přinést do silně konzervativního prostředí moderní prvky jak v komunikaci, tak v celkovém přístupu. Podotýkám, že ani já a ani Zlata nejsme odborníci na lidovou kulturu, ale přesto jsme se odvážili uspořádat první konferenci s názvem ŽIVÝ FOLKLOR. Také je nutné přiznat, že první reakce místních folkloristů byly silně odmítavé až urážlivé – jak si to můžeme dovolit – mluvit o folkloru, když o něm vlastně nic nevíme. My jsme se ovšem netajili tím, že na folklor odborníci nejsme. Věděli jsme ale, že rozumíme komunitnímu životu a místním hodnotám, a záhy se nám podařilo do týmu organizátorů zapojit také zástupce národopisného a vlastivědného časopisu Malovaný kraj a získat tak odborného garanta.

Přípravy samotné konference trvaly několik měsíců. Nejdříve bylo nutné si ujasnit, čeho chceme konkrétně dosáhnout a koho chceme oslovit. Celý náš tým viděl ve folkloru velkou hodnotu, jejíž potenciál zůstává z velké části nevyužitý. Chtěli jsme tedy tuto hodnotu

představit podnikatelům a naopak podnikatele představit v oblasti tradiční lidové kultury, chtěli jsme najít hranici mezi vkusným využitím lidových prvků a jejich bezobsažným komerčním drancováním. Další důležitou metou bylo poskytnout prostor pro diskuzi o běžných problémech folkloristů a lidí, kteří folklorem aktivně žijí. Prostor pro předvedení příkladů dobré praxe při udržování lidových obyčejů a tradic. A v neposlední řadě se nám jednalo také o zviditelnění regionu, ve kterém žijeme, tedy Podluží.

Hned první konference se podařila tak, že si účastníci vynutili její uspořádání

v Uherském Hradišti a pokračování formou otevřené diskuse už za půl roku. V průběhu pěti let jsme tak do Břeclavi přivedli nejrůznější experty a nadšence na nejrůznější folklorní tematiku a získali si tak relativně velké, vděčné a vnímavé publikum. Měli jsme to štěstí, že během pěti let, devíti konferencí a jednoho diskuzního kulatého stolu promlouvali k folkloru chtivým nadšencům dr. Petr Janeček z Univerzity Karlovy a nadšenec Filip Húšťava ze sousedního Slovenska o důležitosti folkloru v komunitním životě. S tradiční architekturou slovácké dědiny nás seznámil architekt Jan Kruml. Majitelka německé firmy Dilians, česká migrantka, Alena McMilan povídala o vztahu Němců a Rakušanů k modrotisku a tradicím a také ona byla inspirací pro vznik firem Tradice a Folklorstyl. Začali jsme spolupracovat s brněnskou Nadací Veronica a jejich programem Folklor is not dead.

Vyjmenovat úplný seznam spolupracovníků a témat programu Živý folklor, na jehož vzniku se významným způsobem podílela břeclavská knihovna, by vydalo na samostatný článek. Oslovili jsme jak folkloristy a komunální politiky, tak i podnikatele z celého Slovácka, a projekty, které na naší konferenci získaly inspiraci, informace nebo odvahu, se dají počítat na desítky. Myslím, že cíle, které jsme si stanovili, se nám podařilo bezezbytku splnit.

A na úplný závěr si neodpustím jednu malou poznámku. Až budete sledovat letní olympijské hry v Tokiu, vzpomeňte si na břeclavskou knihovnu, protože naši sportovci budou mít oblečení právě od firmy Tradice s použitím našich lidových motivů.

Bude vás zajímat, že...

... SKIP Velká Morava přijímá do 30. 4. nominace na ocenění Velkomoravský knihovník a do 7. 5. žádosti knihoven do 1,0 úvazku, institucionálních členů SKIP Velká Morava, o podporu malých regionálních projektů, aktivit směřovaných k Týdnu knihoven či Dni pro dětskou knihu, v letošním roce až do výše 5 000,- Kč. Propozice a formulář žádosti: <https://www.knihkm.cz/skip-velka-morava/aktivita.html...>

Co potřebuje dobrá knihovna v obci

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Podpořit význam a roli obecních knihoven přichází nová příručka, za kterou stojí zkušený autorský tým, za Národní knihovnu ČR PhDr. Vít Richter a PhDr. Marie Šedá, za Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven při Moravské zemské knihovně v Brně Mgr. Lenka Dostálová.

Proč se autoři rozhodli napsat příručku adresovanou starostům a zastupitelům obcí, pracovníkům obecních a městských úřadů, architektům, projektantům, interiérovým designérům a všem ostatním, kteří se v různém ohledu podílejí na podpoře a rozvoji kulturního a společenského života v obci, jehož nepostradatelnou součástí jsou právě knihovny? Důvod je nasnadě. Mnohé iniciativy na podporu knihoven, ať už při zavádění nových služeb, sdílení příkladů dobré praxe, inspirace příkladně pracujících knihoven u nás či v zahraničí jsou zpravidla adresovány v podobě seminářů, vzdělávacích kurzů, článků či nejrůznějších brožurek knihovníkům, kteří však kromě svého nadšení a času, který knihovně věnují, nemají většinou to nejdůležitější, možnost ovlivnit rozpočet knihovny, její prostory a plánovat její rozvoj. Ačkoli je tedy známou skutečností, že knihovnu dělá knihovník, tak k tomu, aby mohl realizovat svoje nápady a nabízet moderní služby v pěkných prostorách, potřebuje podporu svého zřizovatele, který si uvědomuje, jakou hodnotu knihovna pro život v obci představuje. Na tom, aby toto povědomí zřizovatelé měli, je však třeba cíleně a dlouhodobě pracovat. A právě předložená příručka v tomto nabízí pomocnou ruku – především krajským a regionálním metodikům – při komunikaci se zřizovateli knihoven, ve snaze iniciovat jejich zájem,

informovat je o aktivitách a okolnostech, které ovlivňují jejich chod, a podpořit roli knihovny jako instituce, která má potenciál ovlivnit život celé obce.

Příručka vychází ve formátu A4, v grafické podobě, která ji řadí k ostatním příručkám vydávaným Národní knihovnou ČR (Standard pro dobrou knihovnu, Služby knihoven knihovnám, Standard pro dobrý knihovnický fond). Poukazuje na proměnu tradiční role knihovny, zdůrazňuje roli fyzického prostoru a klade důraz na její roli jako vzdělávacího, kulturního a komunitního cen-

tra. Na provokativní otázku *Vyplatí se knihovna v obci?* odpovídají autoři s poukazem na výsledky projektu Metodika měření hodnoty služeb knihoven, v rámci kterého byla průměrná finanční hodnota jedné návštěvy knihovny vyčíslena částkou 742,- Kč. Knihovnu však nelze redukovat pouze na ekonomické ukazatele, daleko větší hodnotou je její přínos v podobě pocitu spokojenosti a naplňování osobních, profesních a vzdělávacích potřeb, které knihovny zjišťují v podobě dotazníků spokojenosti.

O významu osobnosti knihovníka pro fungování knihovny není třeba říkat knihovníkům, je však třeba upozornit zřizovatele na potřebu celoživotního vzdělávání a na skutečnost, že práci v knihovně nelze redukovat na dobu, kdy má otevřeno. Stranou zájmu autorů nezůstaly

projekty na podporu čtenářství, role Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR, téma propagace knihovny

Tématu prostor ve vztahu k naplňování cílů knihovny se ujal Mgr. Lenka Dostálová. S odkazem na celostátní doporučení uvádí architektonické a obecné stavební zásady pro koncipování fyzického prostoru v knihovně a jeho celkové funkční uspořádání. Odkazuje na poslední průzkumy, jejichž výsledky v řadě případů neodpovídají moderním požadavkům, častým tématem je potřeba renovace. Neopomíná bezbariérovost a dostupnost, věnuje pozornost typologii prostoru a požadavkům na vybavení knihoven dle velikosti obce. Klade důraz na roli a spolupráci s městským architektem i co je nezbytné vědět před zahájením rekonstrukce. Představuje Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven spolu s přehledem poskytovaných služeb a současně přehled dotačních příležitostí včetně možného zapojení knihoven do výzev místních akčních skupin a místních akčních plánů.

Závěr obsahuje přehled partnerů knihoven, odkazy na užitečné zdroje, kontakty na metodická oddělení krajských knihoven.

Příručka vyšla v tištěné i elektronické podobě, v tištěné v nákladu 6 tisíc výtisků, které budou adresovány starostům všech měst a obcí v České republice. K její atraktivnosti přispívají barevné fotografie interiérů knihoven, které mohou být pro zřizovatele návodem i inspirací. Nejnovějším počinem v propagaci příručky jsou on-line staž starostů, které organizuje Svaz místních samospráv ČR s podporou OP Zaměstnanost a jejichž součástí je také podrobnější seznámení s příručkou a jejím využitím při plánování rozvoje obce. Aby příručka naplnila účel, pro který vznikla, je třeba nejen podpory ze strany krajských a regionálních metodiků, ale každého knihovníka, který může s její pomocí lépe prosazovat vnímání knihovny jako činitele, který zásadním a pozitivním způsobem ovlivňuje život i v té nejmenší obci.

ŠEDÁ, Marie, DOSTÁLOVÁ, Lenka a RICHTER, Vít. Knihovna v obci: příručka pro starosty a zastupitele. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2020. 42 stran. ISBN 978-80-7050-729-2. Dostupné také z: https://ipk.nkp.cz/docs/knihovna-v-obci_prirucka-pro-starosty.pdf

Elektronická kniha Kohoutí kříž

Ivo Kareš

kares@cbvk.cz

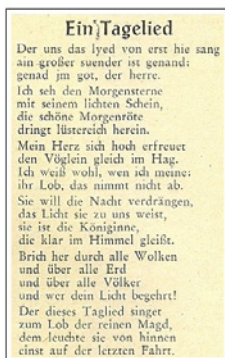
Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích (JVK) vydává od roku 2001 na webu elektronickou knihu Kohoutí kříž (<http://kohoutikriz.org>), věnovanou šumavské německé literatuře. Publikace zprostředkovává literární obraz Šumavy v dílech německy píšících autorů a odráží kulturní a společenský vývoj oblasti, která je specifická svou polohou na pomezí tří států a dvou jazyků. Kohoutí kříž literárně mapuje „německou“ Šumavu, obrací se však na českého čtenáře.

Sběr materiálu a práce na překladech probíhají od počátku 90. let. V roce 2000 bylo realizováno s přispěním grantu Ministerstva kultury ČR převedení do elektronické podoby a vystavení na internetu. Doplňování

a rozšiřování pokračuje ovšem neustále. První internetová verze Kohoutího kříže obsahovala ukázky z děl 306 autorů, letošní vydání jich bude nabízet 2281. Mění se také grafická podoba a zdrojové kódy webových stránek, od

Viděl jsem hvězdu ranní / Vyšebrodský zpěvník
(Hohenfurther Liederbuch) 15. stol.
Bělohoř, Iluminované rukopisy vyšebrodské (1967), obrazová příloha

Vyšebrodské "svítáníčko" v novoněmeckém převodu Hanse Watzlika, ponechávající v úvodu staroněmecké verše o "velkém hříšníkovi"
Bělohoř, 1955, č. 10, příloha 3. 7

Kohoutí kříž – anonym z 15. století

„klasického“ html, přes php až po responzivní web.

Prameny, využívanými k vyhledávání děl autorů a informací o nich, obrazové dokumentace apod., jsou především krajan-ské časopisy (Glaube und Heimat, Hoam! a Böhmerwälder Heimatbrief), knihy, periodika a další dokumenty z fondu regionálního oddělení Jihočeské vědecké knihovny, který obsahuje bohatou sbírku „šumavské“ literatury od 19. století do současnosti, fondy dalších knihoven a archivů v ČR, Rakousku a Německu, české a zahraniční webové stránky, kterých na šumavská témata potěšitelně přibývá, a digitální knihovny (kromě digitalizovaných fondů JVK zejména digitální knihovna periodik Österreichische Nationalbibliothek ANNO) a archívy (je třeba jmenovat stránky SOA Třeboň, umožňující přístup k digitalizovaným matrikám i obecním a školním kronikám pro jižní část Šumavy, Porta Fontium pro část západní, digitalizované židovské matriky atd.). Neocenitelná je vzájemná spolupráce s Museem Fotoateliér Seidel v Českém Krumlově.

Kritériem při výběru autorů a osobností, zastoupených v Kohoutím kříži, je vazba

literárních i odborných textů na Šumavu v jejím širokém vymezení (od Novohradských hor až po Český les včetně rakouského a bavorského příhraničí) a německý jazyk originálu. Časově je pak záběr právě tak široký, od středověku, počínaje 12. a 13. stoletím, až do století jedenadvacátého. Žádná další omezení národnostní, politická, tematická, žánrová ani literárně-kritická uplatněna nejsou.

Mezi zastoupenými osobnostmi se tak nacházejí středověcí autoři, např. Jans Enikel, Jan z Teplé, anonymní šumavští tvůrci z 15.-20. století, autoři symbolizující šumavskou literaturu – Adalbert Stifter, Karel Klostermann, Hans Watzlik, Johannes Urzidil.

Najdeme tu ovšem i slavné autory, u nichž může být šumavská tematika pro některé čtenáře překvapující: Bertolta Brechta, Marii von Ebner-Eschenbachovou, Franze Kafku, Karla Hynka Máchu, Karla Maye, Friedricha Nietzscheho, Rainera Maria Rilkeho, autory významné především v měřítku regionálním, jako jsou například Josef Dichtl, Gustav Jungbauer, Zephyrin Zettl, řadu učitelů, kněží, ale také autory, kteří otiskli pouze jedinou vzpomínku či báseň v krajan-ském časopise. I ta vzpomínka je ovšem často cenná

a unikátní tým, že zachycuje dávno zmizelý či změněný svět.

Každý zastoupený autor je prezentován ukázkami z díla v překladech, v případě poezie i v původním německém znění (pokud je potřeba, je doplněn i slovníček nářečních výrazů), krátkým medailonem a obrazovou přílohou (počet ukázek přesahuje v aktuálním vydání 6 000 a počet dokumentů v obrazových přílohách 33 000). Vedle kopií fotografií a textů lze v obrazových přílohách najít i zvukové a video záznamy a digitalizované staré mapy Šumavy. Místa, o kterých Kohoutí kříž pojednává nebo se kterými jsou spojeni jednotliví autoři, jsou dokumentována historickými i současnými snímky, na fotografování se kromě tvůrců projektu podílí několik dalších přispěvatelů.

Publikace je koncipována tak, aby spojovala výhody práce s klasickou knihou – listování stránku po stránce, obsah apod. s možnostmi, které nabízí elektronické publikování a internet: plnotextové vyhledávání, interní odkazy i odkazy na další informační zdroje na internetu, formulář na odeslání vzkazu autorům. Součástí práce je rovněž studie v českém i německém jazyce: Co je šumavská literatura.

Přestože v roce 2003 vyšel drobný výbor z těchto stránek i knižně (*Kohoutí kříž, S Hohnakreiz: ozvěny německé lyriky ze Šumavy. Praha: BB art*) zkušenosti a statistické údaje ukazují, že volba zveřejnění na internetu, umožňující kontinuální doplňování a rozšiřování díla, byla správná. Od roku 2001 navštívilo stránky Kohoutího kříže kolem 1,5 mil. zájemců, denní průměr počtu návštěvníků podle auditu Toplistu se dnes pohybuje kolem 300. Nákladem JVK ale vycházejí další knižní výběry, vycházející z elektronické podoby Kohoutího kříže. Z Kohoutího kříže čerpají i jiní autoři a vydavatelé.

V roce 2003 byla Jihočeská vědecká knihovna oceněna za publikaci Kohoutí kříž ministrem kultury (Cena Knihovna roku,

kategorie Významný počín v oblasti poskytování veřejných a informačních služeb), v roce 2018 získala JVK zvláštní cenu festivalu Šumava litera za mimořádný přínos šumavské literatuře a roku 2020 byl v rámci tohoto festivalu Jan Mareš uveden do Síně slávy šumavské literatury.

Jako významný zdroj informací o Šumavě je Kohoutí kříž citován v tisku a odborných publikacích v ČR i v zahraničí, odkazuje na něj řada jiných webových stránek, s ukázkami z knihy je možné se setkat i na některých šumavských naučných stezkách. Na základě Kohoutího kříže vzniklo několik pořadů Českého rozhlasu, faktograficky z něj čerpalý některé díly dokumentárního cyklu České televize *Ztracené adresy*.

A na závěr několik osobností z Kohoutího kříže, spojených s Brnem:

- Do jezuitského řádu tu vstoupil a v roce 1829 zemřel Josef Dobrovský, žil v Horšovském Týně, Klatovech a Chudenicích.
- Narodil se tu roku 1942 Herbert Knittler, historik, profesor vídeňské univerzity, autor publikací o rakouské oblasti Waldviertel.
- Na penzi tu žil a v roce 1933 zemřel Wenzel Krynes, ředitel českokrumlovského německého gymnázia.
- V roce 1892 se tu narodil spisovatel a básník Karl Norbert Mrasek.
- Roku 1874 se tu narodil Richard von Schaukal, básník a překladatel, ve svém díle se věnoval i Stifterovi.
- Narodila se tu roku 1888 spisovatelka Elisabeth Soffé, v jejím díle najdeme také „stifterovské“ ozvěny.

Kohoutí kříž vydává od roku 2001 Jihočeská vědecká knihovna, překlady a české texty píše Jan Mareš, elektronickou verzi spravuje Ivo Kareš.

Kuřimský projekt Memoria

Sylvia Laurincová

memoria@mkkurim.cz

Autorka příspěvku vede projekt Memoria v Městské knihovně Kuřim, který se zabývá digitalizací historických fotografií a jejich následným zpřístupněním veřejnosti prostřednictvím internetové stránky memoria.mkkurim.cz. Zmiňuje počátky projektu, technické specifikace práce s fotografiemi a především zpracování jejich informačního obsahu. Důležitou složkou je také spolupráce s pamětníky.

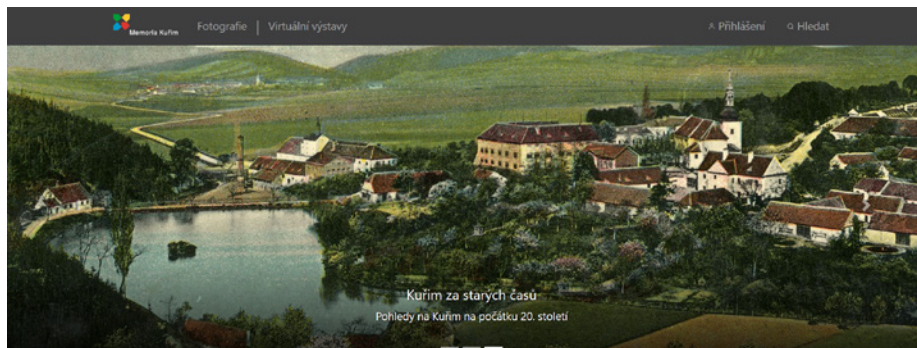
Již před rokem spatřil v Městské knihovně v Kuřimi světlo internetového světa projekt Memoria. Nikoliv náhodou nese projekt latinský název pro „paměť“ a takové je i jeho poslání – uchovat vzpomínky na minulost pro budoucí generace. Nositelem této paměti jsou právě digitalizované fotografie, které zachycují historii Kuřimi a okolí v posledních 130 letech.

Z bohaté spolkové, kulturní a sportovní činnosti kuřimských obyvatel vzešlo městu Kuřimi poměrně obsáhlé „dědictví“ fotografií, které byly po desetiletí uloženy na městském úřadu. Aby fotografie nezůstávaly jen ležet v přitímní krabici a regálu, bylo v roce 2018 rozhodnuto o jejich uspořádání a zároveň i publikování široké veřejnosti. Příhodný k tomuto účelu se zdál být projekt Memoria, který v té době již používalo město Bučovice a Polička. Šlo o internetovou stránku, kde bylo možné zveřejnit fotografie s odborným popisem a mezi nimiž se dalo podle kritérií datace, osoby, předmětu a lokality vyhledávat. Autory projektu byli Bc. Martina Huječková a Mgr. Jan Jukl z Městské

knihovny v Poličce, autorem softwarového řešení Ing. Radim Potěšil. Pro kuřimský projekt byla vytvořena vlastní internetová stránka se základní aplikací, ovšem Kuřim do ní zakomponovala další vlastní úpravy i styl (jednalo se především o rozpoznávání obličejů na fotografiích a přiřazení jména).

Základním předpokladem pro publikování fotografií však zůstává kvalitní digitalizace. Pro tu Městská knihovna vyčlenila samostatnou místnost s počítačem a profesionálním skenerem. Digitální kopie fotografií jsou tak pořizovány ve vysokém rozlišení a černobílé fotografie jsou pro lepší zachycení i těch nejjemnějších odstínů šedé skenovány v barevném režimu. Kopie jsou poté ukládány do lokálního úložiště knihovny a vytváří se tak databáze, která slouží pro potřeby projektu Memoria.

Jakákoliv fotografie je však jen němým svědkem své doby, pokud není známo, z jaké doby pochází, kdo je na ní zpodobněn a jaké události zachycuje. A velká část fotografií v Kuřimi bohužel popis postrádá. I když některé fotografie lze

ztotožnit podle místa, či podle záznamů v kronice města či v různých periodikách, informační obsah fotografií tak zdaleka není dostatečně vytěžen. Důležitým a bez nadsázky jedinečným zdrojem se tak stávají pamětníci, kteří dokáží poměrně spolehlivě pojmenovat mnohé osoby, místa i okolnosti, za jakých fotografie vznikaly. V kuřimské knihovně byl proto vytvořen formát besed nazvaný Vzpomínání na starou Kuřim. Na besedách, které jsou moderované vedoucí projektu, se schází pamětníci, aby nad fotografiemi zavzpomínali. Každé setkání je tematicky laděné tak, aby se pozornost účastníků soustředila na jednu oblast, např. Sokol, fotbal, škola, muzikanti, divadlo, opereta, zemědělství, atletika a další. Téma besedy je známo vždy měsíc předem a pamětníci i další zájemci se o něm dovídají jednak přímo na besedách, dále v místním zpravodaji, z místního televizního vysílání i z plakátů vylepených na informačních panelech města. Mohou se tak již předem zamyslet nad tématem a někteří ještě před besedou donášejí do knihovny vlastní fotografie, aby byly naskenovány a případně publikovány během besedy. Jelikož se besed často účastní i devadesátiletí pamětníci, jsou schopni na fotografických efektivně rozpoznat i své starší příbuzné, jako rodiče, strýčky a tety a s jejich pomocí je tedy možné získat informace i k některým sto let starým fotografiím. Samozřejmě, že ne každý člověk je sdílný na veřejnosti – někteří dávají přednost osobnímu rozhovoru, který je možno

v knihovně uskutečnit podle časových potřeb dotyčného. Stranou nezůstávají ani pamětníci, kteří mají pohybové či jiné zdravotní potíže – těm je možné předvést fotografie na tabletu u nich doma. Je také nutné dodat, že díky pamětníkům i ostatním kuřimským obyvatelům se databáze historických fotografií Kuřimi značně rozrostla a v současné době obsahuje 16 tisíc kusů – z toho přes 50 % je pouze v digitální podobě, neboť vypůjčené fotografie jsou pamětníkům po naskenování opět vráceny.

Fotografie, k nimž je již známo více informací, jsou publikovány na internetových stránkách Memorie s podrobným popisem. Na stránce je možné prohlížet detaily fotografie se zabudovanou softwarovou lupou, využít funkce rozpoznávání obličejů, vyhledávat přes klíčová slova, data, jména, místa a další pojmy. Zde již může fotografie zhlédnout široká veřejnost a dále reagovat na obsah Memorie. V případě, že by návštěvník stránky chtěl doplnit o nějaké informace k určité fotografii, či upozornit na nějakou chybu, má možnost kontaktovat tvůrce Memorie na e-mailové adrese: memoria@mkkurim.cz. A díky tomuto kontaktu Memoria získává další cenné informace a nabídky dalších fotografií.

Závěrem lze říci, že projekt Memoria vzbudil u obyvatel Kuřimi i ostatních, kteří mají k městu nějaký vztah, velký ohlas a je velmi pozitivně hodnocen. Do budoucna Memoria plánuje zpřístupnit také historické písemnosti vztahující se k dějinám města.

Bude vás zajímat, že...

... Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK spustil webovou databázi konspiračních teorií a dezinformací na českém internetu pod názvem Atlas konspirací. Na knižním trhu jsou také dvě novinky, dvě důležité knihy o dezinformacích. *Soumrak demokracie. Svůdná přitažlivost autoritářství* od americké historičky a spisovatelky Anne Applebaumové (Praha: Pavel Dobrovský-Beta, s.r.o., 2021, 190 s.) a kniha *Tohle není propaganda. Válka proti realitě* autora Petra Pomerantseva, britského novináře, odborníka na propagandu a sociální média (Praha: Dokořán, 2021, 234 s.). Oba autoři se netají tím, že patří k liberálním demokratům a silící populismus a slábnoucí demokracii velmi citlivě vnímají ...

Knihovna Veselice – Centrum regionální literatury Moravského krasu

Olga Hájková
olga.hajkova@gmail.com

Současná koronavirová situace nepřeje volnočasovým aktivitám občanů. Již bezmála rok je také omezený přístup do knihovny ve Veselici. Ta je jednou z celkem 3 knihoven, které na svém území provozuje obec Vavřinec ležící nedaleko města Blanska v Jihomoravském kraji. Málokdo dnes ví, že veselická knihovna se pyšní titulem Knihovna roku v kategorii základní knihovna, který obdržela v roce 2011.

Knihovna se od samého začátku také stala Centrem regionální literatury Moravského krasu. S tímto nápadem tehdy přišel starosta obce Miroslav Novotný, jehož velkým koníčkem je historie regionu a genealogie. Ten oslovil okolní obce, zda by knihovně poskytly jimi vydané publikace. To byl základ budované sbírky regionální literatury. Knihovna se také může pochlubit tím, že má své patrony. Jedním je pan Robert Sedlák, veselický rodák, písmák a bývalý kronikář obce, a tím druhým je prof. MUDr. Ervín Černý-Křetínský, DrSc., významný lékař v oboru ORL. Ten se ve svém volném čase věnoval oboru historické sídelní geografie a středověké povrchové archeologie v regionu Dražanská vrchovina. Jedním z výsledků jeho celoživotní práce je zmapování cca 60 zaniklých osad, což ocení především zájemci o historii regionu. Čtenářům i badatelům nabízí naše knihovna v samostatném fondu i množství regionální literatury, kterou se podařilo za uplynulá období shromáždit.

Fond čítá bezmála 350 publikací vydaných v blanském regionu samosprávami, spolky, ale také soukromými osobami. Neustále pátráme po starých publikacích a kupujeme ty nově vydané. Za uplynulých deset roků se v knihovně uskutečnila spousta akcí, jako např. cestovatelských besed, tvořivých dílen a výstav regionálních autorů. Knihovna se také stala místem, kde se potkávají maminky a jejich

ratoolesti. Mimo těchto místních aktivit se v naší knihovně uskutečnilo setkání knihovníků z regionu, knihovnu navštívili kolegové z obcí připravujících se na rekonstrukce svých knihoven apod.

Jednou z aktivit knihovny byla i spolupráce několika čtenářů na přípravě publikace VESELICE od nejstarší zmínky až po současnost. Ta byla vydaná při příležitosti konání 3. setkání rodáků obce, které se uskutečnilo v roce 2016. Druhým naším počinem, je vydání knihy pověstí a pohádek z Veselice a okolí s názvem O pastýři z Vavřince a hezkém Janovi z Veselice. Její předlohou byla několikaletá práce zmíněného Roberta Sedláka. Ten totiž od starousedlíků vyslechl a v tehdejší mluvě sepsal pro další generace občanů pověsti, příběhy, povídky a pohádky vztahující se k naší obci a blízkému okolí. Autorkou textu knihy je paní Jitka Bařinová žijící ve Vídni, která pro lepší a srozumitelnější přiblížení dnešnímu čtenáři obsah předlohy převyprávěla. Kniha je ilustrovaná kresbami velice nadané Terezy Machové, jejíž maminka je autorkou návrhu interiéru naší knihovny. Nakladatelem knihy je spolek Veselická kaplička, z. s., který ji vydal v roce 2020, kdy jsme si připomněli 45. výročí od úmrtí pana Roberta Sedláka. Škoda jen, že jsme ji, vzhledem k uzavření knihovny, zatím nemohli pokřtít a představit občanům.

Více informací o činnosti knihovny na www.knihovna-veselice.cz, kde jsou vedle seznamu regionální literatury umístěné také další informace z historie obce a regionu. Věřte, že se už velice těším, až v knihovně přivítám čtenáře, ta se opět rozezní smíchem dětí a bude, tak jako dřív, místem příjemných setkání našich občanů.

Nezkrácenou verzi článku najdete v elektronickém čísle Duhy.

Projekt Antonín Rejcha vizionář, čili Reicha visionnaire 1770–2020 a zapojení Moravské zemské knihovny

Jana Franková

Jana.Frankova@mzk.cz

Moravská zemská knihovna se v roce 2020 stala partnerem projektu **Reicha visionnaire 1770–2020**, jehož cílem je připomenutí 250 let od narození Antonína Rejchy, který byl do-
zajista nejúspěšnějším hudebníkem českého
původu působícím ve Francii. Události spjaté
s tímto projektem pokračují i v prvních měsí-
cích roku 2021.

Antonín Rejcha (1770–1836) se narodil v rodině pražského pe-
kaře, o otce však záhy
přišel a první hudební
vzdělání získal až u své-
ho strýce v německém
Wallersteinu a později
v Bonnu, kam v 11 letech
odjel. V Bonnu se spřá-
telil se svým vrstev-
níkem Ludwigem van
Beethovenem, s nímž se
také společně zapsal na
tamní univerzitu. Oba
mladí hudebníci plní re-
volučních nápadů si byli
velmi blízcí, stýkali se
ještě i později, když pobývali ve Vídni. Rejcho-
va životní dráha vedla přes několik tehdejších
kulturních center, od Bonnu, přes Hamburk,
Vídeň, Lipsko až do Paříže, kde definitivně
zakotvil v roce 1808. Celoživotně se zajímal
o **hudební teorii** a jeho nejrevolučnější myš-
lenky jsou v této oblasti spjaté s pojetím fugy,
kterou chtěl modernizovat a přiblížit vývoji

soudobé skladby. Věnoval se dlouhodobě **vý-
uce budoucích skladatelů**, od roku 1818
také na pařížské konzervatoři, a k těmto úče-
lům sestavil několik obsáhlých učebnic, jež se
staly učebním materiálem pro několik gene-
rací skladatelů, a to nejen ve Francii. Učebni-
ce byly totiž záhy po svém vydání přeloženy
do němčiny a částečně
také do italštiny. Počet
Rejchových žáků se tak
rozšiřuje i o ty nepřímé,
kteří se vzdělávali z jeho
učebnic; mezi ně lze po-
čítat například i Bedřicha
Smetanu.

Kromě Rejchova od-
kazu hudebně teoretic-
kého a pedagogického,
který mu zasluženě při-
soudil místo v dějinách
hudby, nelze opomíjet ani
jeho odkaz hudební. I ve
svých skladbách, které
jsou na pomezí klasicismu
a romantismu, se ukazuje
jako pravý vizionář, ať už

použitím neobvyklých harmonických postupů
či invenční instrumentací. Až v posledních de-
setiletích, či spíše v posledních letech stoupá
zájem o lepší poznání **Rejchy jako skladate-
le** a tím i jeho plné docenění. Sám se o šíření
svých kompozic příliš nezajímal a mnohé z nich
zůstaly bez známého provedení pouze v ruko-
písne podobě. Nově identifikované prameny

Antoine Reicha

©gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

v rozsáhlém fondu Rejchových rukopisů, který se dochoval v pozůstalosti jeho dcery a je v současné době uložen v Národní knihovně v Paříži, vedly k myšlence připomenout Antonína Rejchu ve všech aspektech jeho odkazu v roce 250. výročí jeho narození a zviditelnit tak tohoto neprávem opomíjeného Beethovnova vrstevníka.

Pod vedením Francouzské národní knihovny (BnF), francouzské asociace aCROSS a pod záštitou Velvyslanectví České republiky ve Francii vznikl česko-francouzský projekt *Reicha visionnaire 1770-2020* sdružující vědecko-výzkumné a konzervační instituce v obou zemích. Projekt byl zahájen jednodenní konferencí Reicha visionnaire I 4. února 2020, kterou uspořádaly Francouzská národní knihovna, Laboratoř LISAA univerzity Gustava Eiffela a Velvyslanectví České republiky ve Francii a na níž vystoupili muzikologové z Francie, České republiky, Německa a Anglie a přednesli referáty k různým aspektům Rejchova novátorství. Zároveň byly také představeny nové objevy v Rejchově fondu v BnF. Konference byla nahrána a videa jednotlivých referátů jsou dostupná na stránkách Francouzské národní knihovny.

Konference byla završena koncertem ansámblu Le Concert de la Loge, který přednesl nově objevenou salónní symfonii Antonína Rejchy. Koncertní turné partnerských ansámblů projektu, zmíněného francouzského uskupení Le Concert de la Loge a českého Rejchova kvarteta, plánovaná ve Francii a České republice během roku 2020 se v důsledku protiepidemických opatření mohla uskutečnit jen velmi omezeně. Odborné setkání a akce pro veřejnost připravované v České republice na podzim 2020 byly přesunuty do **začátku roku 2021** a vytvořeny v online prostředí.

U příležitosti narozenin Antonína Rejchy **26. února** otevřela Moravská zemská knihovna **online výstavu Antonín Rejcha znovunalezený** a symbolicky tak završila

výroční rok. Výstava vznikla v rámci partneriátu mezi MZK a Francouzskou národní knihovnou a v devíti tematických blocích přibližuje hlavní mezníky života a díla Antonína Rejchy s cílem seznámit diváky nejen s šíří odkazu tohoto hudebníka, ale také upozornit na nedávné objevy v jeho díle. Výstava obsahuje množství nově **zdigitalizovaných autorových rukopisů**, ale i opisů jeho děl či **dobových tisků** a umožňuje tak blíže se seznámit s Rejchovým odkazem z pohodlí domova. Jednotlivé části výstavy jsou doplněny **nahrávkami**, které přibližují Rejchovu hudbu v různém podání renomovaných interpretů, a to včetně nově nastudovaných, nedávno objevených či rekonstruovaných skladeb. Výstava je dostupná v českém jazyce a ve francouzské verzi na adrese www.rejcha.knihovny.cz.

Veřejně přístupné bude i **dvoudenní kolokvium** Reicha visionnaire II, které v rámci zmíněného výročního projektu pořádá MZK ve spolupráci s pařížským Insitut de Recherche en musicologie (IReMus), Ústavem hudební vědy při FF MU a Hudební fakultou JAMU. S ohledem na současný epidemický stav se kolokvium odehraje v **online** prostředí, a to **9. a 10. dubna 2021** a jeho součástí bude i komentovaný **koncert** v podání studentů a pracovníků Hudební fakulty JAMU. Detailní program kolokvia, které bude probíhat v angličtině, francouzštině a němčině a během něhož budou diskutovány různé aspekty Rejchovy hudební tvorby, včetně analytických studií a referátů k její recepci v kontextu jeho současníků a pokračovatelů, stejně jako otázky spjaté s jeho teoretickými spisy, bude zveřejněn na webu MZK a zde také naleznete aktuální informace o možnostech online poslechu referátů.

Zapojením do projektu výročního roku Antonína Rejchy započala MZK **dlouhodobou spolupráci** s Francouzskou národní knihovnou, která se bude dále rozvíjet nejen v kontextu muzikologického výzkumu.

Streamy už umíme

Klára Příbylová

Klara.Pribylova@mzk.cz

Podobně jako další knihovny a kulturní instituce zasažené pandemií jsme se i my v Moravské zemské knihovně rozhodli bojovat na podzim loňského roku s nepřízní osudu a přesunuli jsme kulturní program do online prostředí. Streamy už umíme (mysleli jsme si), kampaň Kup knihu k Ježíšku pro nás byla ale velkou zkouškou...

Petr Sís hostem Adély Elbel

V listopadu jsme navázali na naši jarní kampaň Kup knihu, zachrániš nakladatele a oblékli ji do vánočního hávu Kup knihu k Ježíšku. Myšlenka zůstala stejná – podpořit knižní trh. Rozšířili jsme ji o vánoční poselství – obdarovat pod stromečkem svého blízkého knihou a zároveň tak obdarovat i autora, ilustrátora, překladatele či nakladatele podílejícího se na vzniku knihy.

Součástí naší kampaně se stalo také 5 streamovaných večerů s českými autorkami a autory. S nabídkou moderace jsme oslovili brněnskou stand-up komičku a moderátorku Adélu Elbel. Koncept byl jasný, přibližně třicetiminutové streamované neformální povídání moderátorky a hosta na téma literatury a Vánoc. Všichni naši hosté byli přední čeští autoři, jako Arnošt Goldflam, Iva Pekárková, Martin Vopěnka, Filip Rožek a Petr Sís.

Nakonec jsme přidali ještě jeden speciální, šestý stream, věnovaný Nadačnímu fondu dětské onkologie Krtek. Za běžné situace se v knihovně koná předvánoční charitativní anti-kviziát, jehož výtěžek jde nadaci Krtek. V době zavřeného knihovny jsme přesto nadaci chtěli pomoci. A tak se naše moderátorka Adéla Elbel ocitla v roli autora-hosta a moderátorské role

se ujal náš kolega, tiskový mluvčí MZK Radoslav Pospíchal. Hostem byla i zástupkyně Nadace Krtek, která představila jeho činnost. Během vysílání jsme ukázali, jak lze jednoduše přispět formou dárcovské sms nebo online platbou přímo na účet.

Všem nám chybí osobní kontakt a přes to, že někteří z nás možná nepřišli na chuť online streamům, umožňují nám bořit hranice, setkávat se napříč světem a toho jsme se rozhodli využít. Spojili jsme se s Ivou Pekárkovou, která žije v Londýně, nebo s Petrem Sísem, který si s námi povídal až z dalekého New Yorku. To by se nám jinak nepoštěstilo. Opravdu jsme si mysleli, že streamy umíme. Vše jsme měli připraveno, dobře vymyšleno a nic nás nemohlo rozházet. Popravdě jsme se u příprav i samotného vysílání občasných pořádně zapotili, ale také zasmáli!

Vysílali jsme přes aplikaci ZOOM a nejednou jsme se s technikou prali. Nepodceňujte význam technických zkoušek, my jsme během nich ladili zvuk, světlo, obraz, pozadí. Ještě že jsme je měli. S panem Goldflamem jsme několik desítek minut před začátkem instalovali ZOOM během telefonního hovoru, při kterém ho kolegyně navigovala kam kliknout. Pan Rožek měl naopak problémy s počítačem a zvukem, musel prohledat celý byt, aby našel připojená sluchátka, kvůli kterým nás neslyšel. S panem Sísem jsme se špatně pochopili ohledně časového posunu a tak na zkoušku dorazil, možná i doběhl, přímo z procházky.

Do našich vysílání se dostala i zvířátka a nečekání hosté. Filip Rožek nám ukázal svého neposedného pejska Gumpa, Petru Sísovi někde po pokoji dupal králík, nám v knihovně občas dělal

společnost boloňský psík Ivošek, z Londýna nám zamával a do hovoru se zapojil i partner Ivy Procházkové. Dokonce i počasí nás nenechalo klidnými, v New Yorku během našeho vysílání ráдила sněhová bouře.

Jako největší problém se ukázalo správné načasování vysílání, které se bohužel nedá odhadnout přesně. Vysílání se spustí na Facebooku automaticky samo a vy to zjistíte až pár vteřin poté. Řeknete si, co je to pár vteřin, no, posuďte sami. Snažili jsme se hosty i moderátory vždy minutu před začátkem vyzvat k naprostému tichu. Většinou byli ale tak zapředeni v hovoru, že i přes naše upozorňování se nám do vysílání téměř vždy dostalo jejich povídání. Pan Vopěnka si chvilku před startem ještě odběhl do vedlejší místnosti a diváci tak mohli slyšet jeho rozhovor s partnerkou a vidět prázdnou obrazovku a smějící se Adélu Elbel, že nám ten start zase nevyšel. Když byla naopak Adéla Elbel v roli hosta, upravuje si na začátku streamu ještě šátek a diskutuje vesele s moderátorem, zda to bude

vypadat lépe s ním (ne s moderátorem, ale s šátkem) nebo bez něj.

Jako oříšek se nám ukázalo i odpovídání na dotazy diváků. Je poměrně komplikované, aby moderátor vedl hovor a ještě při tom sledoval diskuzi v komentářích pod živým vysíláním na Facebooku, kde se objevovaly četné dotazy. Každý dotaz jsme tak Adéle přeposílali smskou na mobil. Když se dotazů sešlo více najednou, nebylo jednoduché je rychle přepisovat a posílat moderátorce. Jestli jste naše večery v rámci Kup knihu k Ježíšku nestihli, pusťte si je zpětně na Facebooku Moravské zemské knihovny a schválně, jestli si všimnete našich malých (teď už) úsměvných peripetií.

A co z toho plyne? Přesto, že se zkusíte připravit na všechny možné varianty, vždy se najde něco, co vás vyvede z míry a vy se díky tomu naučíte (když pomineme všechny ty nervy) něco nového. Pevně doufáme, že se brzy budeme moci setkávat v rámci našich akcí osobně, ale pokud to ještě chvíli nepůjde, tak teď už streamy umíme.

MZK dává nahlédnout do svého zákulisí prostřednictvím seriálu „Knihovnické profese“ na sociálních sítích

Radoslav Pospíchal

radoslav.pospichal@mzk.cz

Začátkem letošního roku jsme v Moravské zemské knihovně pro své čtenáře a naše sledující na sociálních sítích Facebook a Instagram spustili nový seriál s názvem „Knihovnické profese“. Na počátku projektu byla myšlenka seznámit čtenáře s pestrou škálou zaměstnanců rozmanitých a zajímavých profesí, kteří pracují v útrokách knihoven, které navštěvují. Ano, čtenáři se setkávají běžně se zaměstnanci ve studovnách

nebo na výpůjčním oddělení, ale do jaké míry mají povědomí o těch dalších typicky knihovnických profesích, které zůstávají skryty před jejich zraky, ale jsou současně nezbytné pro správné fungování knihovního soukolí? Čím se například zabývá akvizice, mapový kurátor, lidé na oddělení adjustace, jakou práci odvádí oddělení katalogizace nebo co zajímavého může o své práci říci kolegyně z revize fondů, knižní restaurátor nebo

„S kolegy máme přístup tam, kam se ostatní knihovníci nedostanou.“

rešeršistka? To vše bylo pomyslnou hrozenou rukavicí, kterou se oddělení komunikace rozhodlo zvednout a která dala za vznik pravidelnému čtvrtletnímu seriálu. A jakou má seriál podobu?

Primární je vždy autentická a někdy až osobitá výpověď „z pera“ knihovníka či knihovnice, která čtenářům poskytne náhled jejich pracovní „kuchyně“ svojí vlastní optikou. Čtenáři se tak například dovědí, jak dlouho zaměstnanec v knihovně působí, co skýtá náplň jeho běžného pracovního dne včetně rutinních činností, až po ty výjimečnější či skutečně speciální odborné úkony, které fundovaně či laicky (dle situace a potřeby) popíše. Dozví se také, co je samotné na jejich práci naplňuje, co na ní mají rádi, čeho si na ní váží, a často prozradí i nějakou tu pikantnost, zajímavost nebo konkrétní zážitky, které jim knihovní život přináší. Za zmínku stojí například zkušenost kolegy se čtenářem, který se rozhodl v knihovně tajně přenocovat v duchu projektu „Noc s Andersenem“, dotaz „Kde najdu čtvrté patro?“ na kolegyni z informací, nebo vzpomínka kolegy z oddělení starých tisků na dobrodružné eskapády s prodejem pokoutně nabízeného nejstaršího brněnského prvotisku, jenž se podařil „z ulic“ navrátit do fondu.

Několika odstavcový medailonek provází vždy exkluzivně pořízená fotografie, která doplňuje tuto sondu do konkrétní profese a dotváří obraz portrétu knihovníka. Nutno podotknout, že při jejich vzniku bývá mnohdy veselo, knihovníci se nezdrahají uplatnit svoji

kreativitu a někdy fotografie prozradí i něco z jejich osobnosti. S kolegou z IT oddělení, Pavlem Němcem, nadšeným amatérským fotografem tak při focení vždy zažíváme defacto malý teambuilding.

Seriál má nyní za sebou první desítku představených profesí, řekněme svoji první sezonu, a připravuje se druhá. Výběr jednotlivých reprezentantů probíhá tak, aby bylo zastoupeno co nejširší spektrum výlučně knihovnických profesí, ale plánujeme do něj zahrnout i profese, které existují autonomně i mimo knihovnictví, ale právě v knihovně obnášejí zvláštní, zajímavá specifika. Kupříkladu profese jako správa budovy-technická údržba, ekonom, právník, IT specialista či vývojář aplikací.

Seriál funguje jednak směrem navenek k veřejnosti, ale současně je neocenitelným nástrojem interní komunikace. Mohou jej tak ocenit i kolegové a kolegyně, kteří jsou si třeba oborově vzdálenější a kteří se jeho prostřednictvím mohou o sobě více dovědět a získat vzájemně hlubší představu o své práci. Stejně tak mohou zkušenosti ze své knihovny srovnat i zaměstnanci jiných knihoven než z MZK, kde série vzniká.

Jestli vás projekt zaujal, sledovat jej můžete na Instagramu a Facebooku MZK, kde každý čtvrtek vychází vždy nový díl. Souhrnně si můžete všechny díly prohlížet na hlavní stránce profilu v sekci Fotky – Alba – *Knihovnické profese*. Přejeme příjemné čtení a pokoukání!

„Jsme de facto hlídka psí státního majetku. Detektivové nořící se do minulosti.“

Marcela Šuláková – knihovnice Knihovny roku 2020

Kateřina Janošková
kjanoskova@mvk.cz

Motto: „Práce knihovníka je nejkrásnější na světě, kde jinde si můžete v práci číst?“

Marcela Šuláková pochází z Halenkova u Vsetína, valašské obce na pomezí Beskyd a Javorníků, ve které žije přes 2000 obyvatel. Na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci vystudovala obor český jazyk a hudební výchova. Po studiích na vysoké škole cestovala a pracovala různě po Evropě. V roce 2000 přijela do rodné vesnice na dovolenou a už tu zůstala. Porodila dceru a dnes je dvojnásobnou babičkou. Je tomu již 21 let, co jí přišla do cesty knihovna. Byla po mateřské dovolené a v Halenkově se uvolnilo místo knihovnice. Přijala je a začal se tak psát její nový profesní osud. Od počátku v nové pozici ovlivňovala Marcela významně kulturní dění v obci a vždy je propojovala s knihovnou. Začala pořádat dětský den, karneval, pochod broučků s lampióny a ohňostrojem. Založila historii Halenkovských slavností, Mikulášskou besídku, rozsvěcení vánočního stromku. Vedla a vydávala obecní zpravodaj. Se vším tímto děním byla samozřejmě úzce spojena také knihovna. Započala její nová éra, kdy se proměnila ze zapadlé vesnické půjčovny knih v mateřské školce na kulturní centrum obce. Aktivita knihovny nezůstaly bez povšimnutí i v knihovnických kruzích. V roce 2007 byla halenkovská knihovna nominována na knihovnu Zlínského kraje a v roce 2013 získala Marcela Šuláková titul „Nejlepší knihovnice okresu

Vsetín“. Knihovna v Halenkově spadá pod metodický vliv a regionální funkce Masarykovy veřejné knihovny Vsetín. Další etapa se pak začala psát v roce 2018, kdy se knihovna přestěhovala do nově zrekonstruovaných prostor v halenkovské základní devítileté škole. Na tomto počínu zastupitelstva měla také samozřejmě výraznou zásluhou místní knihovnice. Marcela se ve svých aktivitách od počátku zaměřovala na děti a jejich vztah ke knížkám. Vzhledem k jejímu vystudovanému oboru byl už jen krůček k tomu, že začala ve škole vyučovat český jazyk a dostala se tak k dětem ještě blíž. Spojení pedagogické praxe, výuky jazyka a literatury a knihovnického poslání se ukázalo jako ideální. Skvěle propojuje školu a volný čas. Dokáže si pohlídat plnění zadané četby, úkolů s tím spojených, žáci se mohou ideálně pohybovat bez opuštění budovy mezi knihovnou a školou, navštívit ji hned po vyučování. Školáci do půjčovny chodí doslova v papučích, mohou přijít třeba o velké přestávce. Knihovna pořádá křest pro prvňáčky, ti dostanou knížku a je to pro ně slavnostní událost. Celých devět let pak děti využívají služeb zdarma a jsou vedeny k četbě. Dlouhodobě vybudovaný vztah ke knihovně si přenáší i na střední školu a vrací se s důvěrou před maturitou nebo před přijímačkami

na vysokou školu. Knihovna bezprostředně sousedí s přednáškovým sálem, kde jsou realizovány aktivity většího rozsahu. Pořádá besedy se psem pro ZŠ a MŠ, nabízí ve svých fondech nejenom knihy a periodika, ale také deskové hry či audioknihy. Děti mohou využít hraní na Play-Station, i tyto hry jsou však vždy vhodně proloženy knižními a čtenářskými aktivitami. Po přestěhování do nových prostor se zvýšil počet dospělých čtenářů a návštěvníků. Knihovna má samostatný vchod i výtah. Je světlá, moderně a vkusně zařízená, s plochou přes 200 m². Přilehlý přednáškový sál s kapacitou 100–150 osob, vybavený dataprojektorem a aparaturou na zvučení akcí, je knihovně k dispozici nejen pro školní besedy. Pořádá řadu akcí, je aktivní i v době epidemie koronaviru – zkouší online varianty. Vybavení je nové, včetně PC techniky a klimatizace. Výpůjční doba zde byla prodloužena o 4 hodiny týdně – z 21 na 25 hodin. Na fond dostává od obce ročně 130 tisíc korun, což knihovnice považuje za svůj diplomatický úspěch. Knihovna jako jediná v okrese Vsetín splnila v r. 2019 všech 9 sledovaných standardů VKIS a standardně patří ke knihovnám s nejlepšími ročními statistickými výsledky. Uživatelé mají v knihovně k dispozici kvalitní espresso kávu a nově bibliobox k vracení knih. Marcela v žádném případě nepodceňuje propagaci. Stará se výborně o webové stránky a facebook knihovny. O knihovně dostanete informaci i v obecním zpravodaji, ve vitríně v centru obce nebo prostřednictvím místního rozhlasu. Přestože halenkovská knihovnice miluje a propaguje knihy, ví, že je to práce s lidmi. Vyráží proto několikrát týdně na kole a rozváží vypůjčené knihy Halenkovjanům. Jak sama říká: „Můžete mít spoustu peněz na knížky, ale pokud je nerozvážíte lidem až do obýváku, neděláte akce, nesnažíte se vyjít ve všem vstříc, nepomůže vám to.“ Díky perfektní znalosti literatury dokáže se stejným gustem nabídnout klasiku i současnou tvorbu a v obojím představit čtenáři něco lákavého. Marcela s jistou mírou nadsázky ráda tvrdí,

že ideálem by bylo, kdyby si knihovníci v rámci své pracovní doby 2 hodiny denně četli, aby byli v obraze a mohli kvalitně vykonávat svou profesi. V osobě Marcely se snoubí nadšení a pedagogická praxe. V knihovně se dobře cítí děti i dospělí, služby využívají všechny věkové kategorie. Svými neotřelými názory inspiruje a někdy i baví také své knihovnické kolegy. Pověstná je třeba svým postojem k českému názvu „knihovna“, kdy jako věčný kosmopolita, napříč obrozencům, propaguje pojmenování „bibliotéka“ a pozastavuje se nad tím, proč tak skvělé mezinárodní slovo používané v mnoha jazycích včetně němčiny, francouzštiny či polštiny nemá i české využití. Není divu, že tato lehce kontroverzní osobnost neunikla zraku hodnotících komisí a halenkovská knihovna získala pro rok 2020 ocenění „Nejlepší knihovna Zlínského kraje“ a následně se probojovala až k titulu „Knihovna roku 2020“. Tohoto ocenění si užívá plnými doušky. Svým Halenkovjanům napsala: „Dostalo se nám pocty nejvyšší! V knihovnickém oboru jsme dosáhli jako knihovna vrcholu mezi oceněními! Tato trofej se mezi knihovníky považuje za „Oscara“. Ovšem, jak je známo – sama bych toho nedosáhla a ani za krátký čas – je to výsledek dlouhodobého úsilí a dobré spolupráce. Díky Vám jsem splnila všechna náročná kritéria standardů pro dobrou knihovnu, jako jsou počet výpůjček, počet návštěv klientů, nákup novinek, akce s dětmi atd. atd. Ve finále jsem pak ještě „oslnila“ celorepublikovou komisí rozhodčích, kteří přijeli v létě prolustrovat naši knihovnu osobně, a díky tomu jsme splnili všechny požadavky a spadli do osudy! Fakt, že je v České republice 5 333 knihoven a zrovna ta naše VYHRÁLA – je skvělé a zároveň zavazující. Děkuji ještě jednou všem přátelům Knihovny Halenkov za jejich podporu! Díky i svým předchůdcům a zakladatelům – od roku 1883 se staráme o Vás, čtenáře a dnes? Jsme nejlepší Knihovna v republice! Poďekování patří i těm, co vodí své děti do knihovny a učí je lásce ke čtení, a všem těm, co mají KNIHOVNU NEJLEPŠÍ v ČESKÉ REPUBLICE jen tak prostě rádi a rádi sem chodí a ČTOU!“

Bohuslav Martinů

Irena Veselá

Irena.Vesela@mzk.cz

Hudební oddělení (dříve Hudební knihovna) Moravské zemské knihovny se ve svých pořadech určených pro veřejnost zaměřilo v loňském a letošním roce na dva jubilující české skladatele, kteří se proslavili v zahraničí a shodou okolností byli oba zvláště úzce spojeni s francouzskou metropolí Paříží. Starším z nich je Antonín Rejcha (1770-1836), mladším potom Bohuslav Martinů (1890–1959).

U Bohuslava Martinů bylo akcentováno výhradně téma jeho vztahu k městu Brnu a ke zdejšímu (nejen) hudebním osobnostem a institucím – a rovněž vztah zdejších osobností a institucí k Bohuslavu Martinů. Sám skladatel napsal v roce 1956, že Brno „se ukázalo velmi oddané“ jeho dílu. Stejně oddaným zůstalo i po jeho smrti. Skladby Bohuslava Martinů tak mají vedle děl Leoše Janáčka dodnes své pevné místo na brněnském divadelním jevišti i na koncertních pódii. Právě tento ryze „brněnský“ úhel pohledu na život a dílo Martinů nabízí Moravská zemská knihovna svým čtenářům v podobě prezentace realizované v rámci cyklu „Oči Brna“, kterou pracovníci Hudebního oddělení připravili ve foyer knihovny. Na realizaci výstavy spolupracovalo rovněž Centrum Bohuslava Martinů sídlící ve skladatelově rodné Poličce.

Příležitost k uspořádání prezentace o Bohuslavu Martinů skýtalo původně 130. výročí jeho narození, které jsme si připomněli 8. prosince 2020. Tehdy také měla být prezentace

představena veřejnosti. Protože se tak s ohledem na vládní opatření nestalo, získala prezentace vzhledem ke svému přesunu na únor a březen roku 2021 zcela nečekaně další rozměr: v letošním roce si Hudební oddělení Moravské zemské knihovny připomíná 80. výročí svého založení a právě Bohuslav Martinů se pro něj stal doslova ikonickou postavou. Roku 1957 napsal tehdejší vedoucí Hudebního oddělení nyní nejšší Moravské

zemské (tehdy Univerzitní) knihovny v Brně, skladatel a muzikolog Zdeněk Zouhar (1927–2011), památnou větu: „Hudební oddělení Univerzitní knihovny si dalo do štítu dílo Bohuslava Martinů.“ Ve stručnosti tak konstatoval fakt, že Hudební oddělení tehdy doslova žilo hudbou Martinů. Zouhar si již od roku 1949 s Martinů dopisoval a po svém nástupu do Univerzitní knihovny roku 1953 propagoval v letech 1954–1960 jeho skladby na koncertech a hudebních večerech ve velké studovně na tehdejší Leninově (dnes Kounicově) ulici č. 5–7. Některé

z nových skladeb Bohuslava Martinů (*Petrklíč, Otvírání studánek*) provedl v letech 1955 a 1956 ve světové premiéře coby dirigent pěveckého sboru OPUS.

Moravská zemská knihovna proto patří k institucím, které při propagaci děl Bohuslava Martinů v Brně sehrály významnou roli. Navíc se tak dělo v 50. letech 20. století, kdy byl Martinů, žijící od roku 1924 trvale v zahraničí, pro vládnoucí komunistický režim nežádoucím a jeho dílo bylo oficiálními kruhy odmítáno. Jádro prezentace v rámci cyklu Oči Brna proto tvoří právě materiály upomínající na neúnavnou propagační činnost Zdeňka Zouhara ve prospěch díla Bohuslava Martinů, která neustala ani po jeho odchodu z knihovny do brněnského rozhlasu roku 1961 a posléze roku 1970 na Janáčkovu akademii múzických umění. Zahrnuje nejen pořádání koncertů, ale také publikační a ediční činnost, sahající až do roku 2008, kdy Zdeněk Zouhar spolu se svým synem Vítem Zouharem vydal knižně dopisy, které mu Martinů zaslal v letech 1949–1959. Zouhar ovšem nebyl prvním Brňanem, který měl s Martinů a jeho dílem co dočinění. Již od poloviny 20. let zaznívala hudebně dramatická díla slavného poličského rodáka na brněnském divadelním jevišti, mnohdy ve světové premiéře: *Kdo je na světě nejmnocnější?*, *Vzpoura*, *Voják a tanečnice*, *Natáčíte se!* (v Rozhlase Brno), *Hry o Marii*, *Divadlo za bránou* aj. Po nucené pauze, zaviněné ve 40. a 50. letech dvěma totalitními režimy, se Martinů na brněnskou scénu opět vrátil. Brněnská hudební tělesa, která se již v 50. letech přičinila o šíření děl Martinů, zastupuje v rámci prezentace Oči Brna mužský sbor Akademické pěvecké sdružení Moravan, jehož tehdejší člen a jednatel Vladimír Telec (1928–1994) byl rovněž zaměstnancem Universitní knihovny a od samotného Martinů si pro sbor vyžádal skladbu k provedení: kantátu s názvem *Hora tří světů*. Bohuslav Martinů se v téže době dostal také do zorného pole brněnských univerzitních muzikologů, především Rudolfa Pečmana (1931–2008), jehož počáteční spolupráce se Zdeňkem

Zouharem na hudebních večerech v Universitní knihovně vyústila roku 1966 v uspořádání prvního ročníku Mezinárodního hudebního festivalu Brno, věnovaného pouze dílu slavného poličského rodáka. Tehdejší smělá dramaturgie, zaměřená na dílo jednoho skladatele, nadchla odborníky a kulturní veřejnost doma i v zahraničí. Stejně jako Zouhar se také Pečman zasloužil v dalších desetiletích jako vědec a popularizátor o hlubší znalost díla Martinů mezi brněnským publikem. Prezentace v Moravské zemské knihovně rovněž připomíná skladatele Jana Nováka (1921–1984), rodáka z Nové Říše a po Vítězslavě Kaprálové dalšího z přímých „moravských“ žáků Bohuslava Martinů.

Ve foyer Moravské zemské knihovny jsou prezentovány nejen zmíněné monografie, edice či koncertní programy z Universitní knihovny a Moravanu, ale také ukázky dobových fotografií z uvedení scénických děl Martinů a rovněž na fotografiích výtvarná díla – malířské a sochařské portréty Martinů. Ačkoli je prezentace v současné době přístupná čtenářům jen v omezených otvíracích hodinách knihovny, mohou se zájemci o více informací k tématu „Martinů a Brno“ těšit na brzké vydání doprovodné publikace, katalogu nazvaného *Brněnská setkání s Bohuslavem Martinů*. Ten bude obsahovat na prvním místě původní muzikologické studie pracovníků Hudebního oddělení (Irena Veselá, Jana Franková, Pavel Sýkora a Vlastimil Tichý) a studii Víta Zouhara z Univerzity Palackého v Olomouci. Do katalogové části s hesly vztahujícími se k jednotlivým exponátům přispěli kromě svrchu zmíněných autorů také Monika Holá z Centra Bohuslava Martinů v Poličce a Pavel Žůrek z Institutu Bohuslava Martinů v Praze.

Prezentaci doprovázejí také online přednášky muzikologů, kteří se zabývají životem a dílem Bohuslava Martinů. Již nyní můžete zhlédnout záznam přednášky Pavla Sýkory z 11. února 2021, ke kterému brzy přibudou další. K jejich zhlédnutí a k návštěvě prezentace ve foyer knihovny srdečně zveme!

Všestranný tvůrce širokého záběru

Vít Závodský
zavodsky@quick.cz

PROKÚPEK, Tomáš a kol. *Sekora – Mravenčí a jiné práce*. Brno: Moravské zemské muzeum; Praha: Akropolis, 2019. 336 s. ISBN 978-80-7028-528-2.

Podobně jako v případě Leoše Janáčka snaží se Brno domácí i zahraniční veřejnosti přiblížit osobnost a mnohostranné dílo svého rodáka Ondřeje Sekory (1899 – 1967), jehož jméno nese bystrcký areál s pamětní deskou. Moravské zemské muzeum, které před šesti lety získalo jeho cennou pozůstalost, uspořádalo r. 2019 k výročí narození rozsáhlou, hojně navštěvovanou výstavu. Pod stejným názvem **Sekora – Mravenčí a jiné práce** ji doprovodila monumentální, ne právě levná velkoformátová kniha, vydaná společně s nakladatelstvím Akropolis. Značně obsažná a výpravná, graficky nápaditá kolektivní monografie se stránkami černými, oranžovými i modrými je dílem dvanácti autorů různých specializací z několika institucí pod vedením správce sekorovských fondů a jejího dominantního spolutvůrce Tomáše Prokúpeka (srov. rozhovor s ním In: Duha 2020, č. 1).

Obšírnou a pestrou, velmi populární i mnohdy takřka neznámou tvorbu umělce renesančně všestranného (hravě zvládal aktivity autodidaktického malíře, pilného kreslíře a pohotového karikaturisty, agilního novináře a vtipného spisovatele, stejně

jako zdatného sportovce nebo zasvěceného entomologa), leč také obtížně zařaditelného a dosud ne plně doceněného, probírá publikace v mnohém objevně. Zatím nedostupné archiválie (korespondence, deníky, rukopisy, nezveřejněné práce atp.) představuje velmi zasvěceně a detailně, s akribií a odbornou erudicí, v širokých společenských, politických i uměnovědných souvislostech, a zároveň s dokumentární názorností, se vhodnými citacemi, prospěšným poznámkovým aparátem a vesměs čtenářsky přístupně. Po úvodním nástinu Sekorovy biografie následuje jedenáct víceméně chronologicky pojímaných a vhodnými odkazy provázaných monotematických kapitol, ještě dále členěných a vždy s vhodným „prologem“ i shrnujícím závěrem. Solventního náročnějšího čtenáře, zejména odchovaného v dětství jeho hmyzími hrdiny a nyní zdolávajícího i drobné vícebarevné písmo, dokáže upoutat na řádku dní.

Kapitola Žurnalistika má přirozeně těžiště v Sekorově zprvu elévském působení v brněnské a poté pražské redakci prestižních liberálních Lidových novin (vycházely s rozličnými přílohami dvakrát denně včetně

neděle), které mu mj. umožnily dvojí podnětný pobyt v Paříži a zároveň nebránily v součinnosti s mnoha dalšími periodiky. Následující oddíl podrobně sleduje inspirační vzory a stylový vývoj autorových kreseb a ilustrací, ať už šlo o jeho vlastní i cizí knížky, antifašistické karikatury, záznamy z nacistického pracovního tábora či o době poplatnou poválečnou produkci. Další partie připomínají Sekorův přínos v oblasti seriálové, stripové a komiksové, stejně jako sebekritickými pochybnostmi provázenou soukromou činnost malířskou. Klíčové postavení právem zaujímá pasáž věnovaná literatuře pro děti a mládež s kontextovým rozbohem typologické evoluce (od r. 1933) figurek Ferdý Mravence i brouka Pytlíka; ta kulminovala v předválečné „ferdovské“ trilogii, porůznu doprovázené dalšími zvířecími postavíčkami. Nechybí ani stať stopující neprobádané Sekorovo celoživotní zaujetí Múzou Thálií, např. spolupráci s několika našimi marionetovými a maňáskovými soubory.

Kapitola Audiovizuální média zaznamenává projekce tvůrčovy tvorby do postupně se rodící a rozvíjející oblasti rozhlasu, gramofonového průmyslu, reklamy a konečně televize, kde v naživo vysílaných mládežnických pořadech proslul coby „komunikativní bavič“. Rozmanitým způsobem zasáhl Sekora do sportovní sféry, kde je obecně známa jeho bystrá novinářina nebo průkopnický přínos pro české ragby. Sekvence Svět hmyzu s kuriózními perličkami (proměnlivá podoba a role maskulinního Ferdý v mraveništi, přírodovědná „nezařaditelnost“ vyfabulovaného Pytlíka) komentuje, jak sběratelova entomologická záliba modifikovala reálné i antropomorfizované verze jeho oblíbených hrdinů. Stránky nazvané Občanství a politika rekapitulují výtvarníkovy postoje od masarykovského humanisty přes v protektorátu perzekvovaného „židomilce“ z harmonického „smíšeného manželství“ (žena Ludmila se našťástí z Terezína vrátila)

po poválečného člena KSČ a zasloužilého umělce (1964), jehož horečné, občas až bizarní socialistické aktivity jsou registrovány s decentním pochopením. Částečně pod tlakem svědomitě shromážděné faktografie vyznívá poněkud rozbíhavě závěrečný oddíl Další životy Sekorova díla, nabízející mozaikovitý soupis rozličných exploatací tvůrčova odkazu – počínaje překlady do dvou desítek jazyků včetně finštiny, gruzínštiny, turkmenštiny a čínštiny, přes jeho epigony, současné undergroundové a popkulturní aluze po nové volební karikatury nebo počítačové hry. Ačkoli na téměř každé stránce výkladových textů najdeme nejméně jeden doklad výtvarný, je přiřazena ještě samostatná obšírlá černobílá i barevná Obrazová příloha s artefakty publikovanými vůbec poprvé. Žasnoucí čtenář nakonec stojí v údivu nad skutečností, co všechno lze za jediný život se „vzlety a pády“ stihnout.

Budoucí badatel přivítá Soupis Sekorovy knižní tvorby a výstavních aktivit, kde se kupř. doví, že na umělcovo konto připadá 26 vlastních beletristických a populárně naučných knih, 54 ilustrovaných knih jiných autorů nebo 45 obrázkových seriálů, avšak jen šest za života uskutečněných samostatných výstav. Publikaci završují stručné medailony jejích autorů, sedmidílný seznam použité literatury, dle předchozích kapitol rozčleněné Zdroje vyobrazení, Jmenný rejstřík a anglické i německé Resumé.

Po monografii Blanky Stehlíkové, Věry Vařejkové a Ondřeje J. Sekory Ondřej Sekora – Práce všeho druhu (Práh, Praha 2003) máme tu tedy čerstvý, ambicióznější a komplexnější pokus o analýzu dané problematiky. Materiálově neběžně aktuální (zahrnuje údaje ještě z června 2019), fundovaně sepsaný i kvalitně zredigovaný (podařilo se vyhnout opakování některých informací) foliant Sekora – mravenců a jiné práce je opus, jímž se mohou autorský kolektiv i vydavatelé právem chlubit.

Z historie veřejné knihovny v Břeclavi

Jaroslav Čech

cech@knihovnabreclav.cz

Roku 1882 byl v Břeclavi založen čtenářský spolek Břetislav, v němž se sdružovali zástupci místní české inteligence a další vlastenci. Předsedou byl zvolen notář JUDr. František Máder. Spolek pořádal divadelní představení, přednášky, podporoval sborový zpěv a vedle své spolkové knihovny zřídil roku 1899 také čítárnu a veřejnou knihovnu všeobecně přístupnou. Na počátku minulého století bychom tak v Břeclavi napočítali tři české knihovny: knihovnu čtenářského spolku *Břetislav* založenou v roce 1882 s 450 svazky, učitelskou knihovnu spolku *Komenský* založenou roku 1903 se 168 svazky a veřejnou spolkovou knihovnu založenou roku 1899 s 1020 svazky.

Zprvu práci knihovníka ve veřejné knihovně vykonával učitel Jan Mazůrek ze Staré Břeclavi. Knihy a časopisy se půjčovaly každoročně od října do června. Fond knihovny se postupně rozrůstal především díky darům příznivců a v roce 1906 měla veřejná knihovna v Břeclavi už 1 806 svazků a 125 čtenářů. Roku 1905 učitele Mazůrka vystřídal ve funkci knihovníka všestranně vzdělaný železniční úředník Josef Fleischmann. Knihovna se nadále rozvíjela, do roku 1914 se zvýšil počet jejích čtenářů na 212 a knižní fond měl 2 296 svazků.

Po jistém poklesu čtenářského zájmu, který byl důsledkem první světové války,

byla na základě vydání *Zákona o veřejných knihovnách obecních* z roku 1919 ustavena 1. prosince 1920 *Veřejná knihovna města Břeclavě*. Základem jejího knižního fondu se stala již zmíněná knihovna spolku Břetislav. Nově

ustavená knihovna sídlila do roku 1938 ve dvou místnostech v přízemí městské radnice na náměstí a kvůli neustálému rozšiřování fondu a rostoucí návštěvnosti se brzy musela potýkat s nedostatkem místa.

Přes stísněné poměry se břeclavská knihovna díky vzornému vedení profesionálního knihovníka Karla Sýkory stala centrem společenského a kulturního života meziválečné Břeclavi a během deseti let se zařadila mezi sedm největších kniho-

ven na Moravě. A bylo to především zásluhou Karla Sýkory, že se v říjnu 1938, kdy se Břeclav stala součástí odtrženého pohraničí, podařilo zachránit knižní fond před zničením nacisty. Těsně před 8. říjnem byl narychlo zapůjčen knihovnám v Hodoníně a Otrokovicích.

Protože budova radnice byla za války zasažena bombou a vyhořela (a s ní také kompletní městský archiv), musela knihovna po osvobození hledat nové prostory. K slavnostnímu znovuotevření knihovny došlo 14. dubna 1946 v den prvního výročí osvobození. Další rána postihla knihovnu na jaře roku 1947, kdy byla

JUDr. František Máder

při jarních záplavách zatopena značná část Břeclavi. Knihovna sídlící v suterénu byla rovněž zaplavena a utrpěla značné knižní ztráty.

Po převratu v únoru 1948, který přinesl spoustu politických a společenských změn, byla na ulici Národních hrdinů 9 zrušena *Občanská záložna*, kterou mimochodem zakládal a jejíž budovu nechal vystavět již zmíněný JUDr. František Máder, první předseda čtenářského spolku Břetislav. Na jaře 1949 se do uvolněných prostor záložny přestěhovala městská knihovna, která na tomto místě setrvává až do dnešních dnů.

Okresní knihovna Břeclav

V roce 1949 došlo k transformaci knihovny na okresní lidovou knihovnu. Zároveň neradostná politická situace počátku 50. let zapříčinila radikální okleštění knižního fondu.

Nejvýznamnější událostí 50. let bylo založení *Divadla poezie Proměna*, které při okresní knihovně vzniklo roku 1956 z iniciativy tehdejšího ředitele Jiřího Michalici (1923–2009). U jeho zrodu stáli profesoři břeclavských středních škol Bedřich Kaněra, František Kala a Vilém Trávníček. Soubor se postupně vypracoval mezi přední amatérské scény v Jihomoravském kraji a získal i několik ocenění na celostátních přehlídkách *Volkerův Prostějov* a *Šrámkův Písek*. I přesto, že všechna oddělení sídlila počátkem 70. let konečně znovu pod jednou střechou, budova se nacházela v havarijním stavu a prostorově nevyhovovala vzrůstajícímu počtu čtenářů a knih, stejně jako zvyšujícímu se množství pracovníků. Na

konci roku 1974, za tehdejší ředitelky PhDr. Ludislavy Šulákové, byla schválena rozsáhlá rekonstrukce stávající historické budovy a realizace nové přístavby, situované ve dvorním traktu.

Budova knihovny, ve které sídlí dodnes

Sobota 15. dubna 1978 patří mezi nejsmutnější kapitoly v její historii. V odpoledních hodinách vypukl ve skladu knih rozsáhlý požár, který způsobila technická závada na elektroinstalaci. Jen díky včasnému zásahu hasičů a pomoci vojáků útvaru pohraniční stráže neohl celý fond popelem. Požár ale urychlil dokončení rekonstrukce a už o čtyři měsíce později bylo v srpnu 1978 slavnostně otevřeno nové oddělení pro dospělé čtenáře v přízemí přístavby. O týden později dostaly své oddělení také děti.

Ke stávajícím provozům přibyla na konci roku 1979 oddělení pro dospívající mládež a hudební oddělení. Po otevření přístavby prošla kompletní rekonstrukcí také historická budova. Celý nově opravený a přistavený komplex zahájil svůj provoz v říjnu 1979.

80. léta minulého století začala ve znamení přechodu na centralizovaný systém řízení všech knihoven okresu Břeclav. Velkou výhodou tohoto systému bylo pro menší knihovny odbourání nákupu a vstupního zpracování knih, které zajišťovala centrální knihovna.

Městská knihovna Břeclav

Rok 1989 znamenal zásadní celospolečenský zlom a také břeclavská knihovna v porevolučním období procházela mnoha hektickými změnami. 31. prosince 1992 byla rozhodnutím přednosty okresního úřadu zrušena *Okresní*

knihovna Břeclav a tím také zanikl centralizovaný systém řízení knihoven okresu. Na město Břeclav tím připadl úkol postarat se o centrální knihovnu a její čtyři pobočky – Poštorná, Stará Břeclav, Charvátská Nová Ves a Ladná (ta po osamostatnění původní městské části později zanikla). Dne 1. ledna 1993 byla ustanovena **Městská knihovna Břeclav** jako příspěvková organizace města Břeclav s právní subjektivitou. V březnu 1993 byla do funkce ředitelky knihovny jmenována Mgr. Marta Ondrášková. Následujících patnáct let jejího funkčního působení proběhlo ve znamení mnoha pozitivních změn. V roce 2000 se knihovně podařilo znovu získat regionální funkci a začít obnovovat násilně zpřetrhané vazby s partnerskými knihovnami regionu. Na základě nového knihovnického zákona z roku 2001 byl v roce 2002 zřízen na **Domě školství** Útvar regionálních služeb, který od té doby poskytuje 77 veřejným knihovnám Břeclavska možnost využít jak metodické pomoci, tak zápuček knih z výměnného fondu.

Po odchodu ředitelky Mgr. Marty Ondráškové ke konci roku 2007 byla dočasným vedením knihovny pověřena Milada Miklíková. Půlroční provizorium ukončil v srpnu 2008 nástup nového ředitele Mgr. Marka Uhlíře.

Současnost

Pro břeclavské knihovníky je čtenář **vždy až na prvním místě** proto se každý rok snaží pracovníci knihovny přijít s nějakou novinkou zpřístupňující nebo zjednodušující nabízené služby. Jmenujme např. sjednocení půjčovní doby na všech odděleních a pobočkách, půjčování deštníků, dioptrických brýlí, vyhledávání a objednávání předem vybraných knih, donášku knih až do domu, přednostní půjčování bestsellerů za drobnou úplatu a mnohé další.

Knihovna se snaží držet krok s moderními trendy týkajícími se knih a čtenářství. Už od roku 2012 je možné si v knihovně zapůjčit čtečky elektronických knih a od roku 2015 je možné si vybrané tituly elektronických knih

vypůjčit prostřednictvím nového online katalogu Carmen formou tzv. e-vypůjčky. Od roku 2017 se knihovna ve velké míře zaměřuje také na půjčování a propagaci deskových her.

V uplynulých letech jsme v břeclavské knihovně uvítali řadu známých spisovatelů i dalších osobností, namátkou jmenujme např. Václava Cílka, Dana Přibáně, Alenu Mornštajnovou, Miloše Urbana, Zbigniewa Czendlika, nechyběla ani světově proslulá jména jako C. D. Payne či Robert Fulghum.

Knihovna se snaží nemlčet také k různým ožehavým tématům současnosti – na problematiku lidských práv, ekologie, mezinárodní politické situace, šíření fake news apod. Velké pozornosti návštěvníků se těšily také literární a hudební kavárny zaměřené na jednotlivé osobnosti, hudební styly, literární, ale rovněž i společenská témata. Břeclavská knihovna se snaží podporovat i komunitní projekty, zaměřuje se především na podporu, propagaci a rozvíjení místního folkloru a tradic.

Krátce zmiňme také publikační činnost knihovny, k nejvýznamnějším počínům patřilo např. vydání publikace **Fanoš Mikulecký, prostý kvítek v bludišti travin** vydané k 100. výročí narození tohoto významného podlužáckého autora zlidovělých písniček nebo sborník **Břeclavsko za první republiky**, vydaný k 100. výročí vzniku československého státu.

Stejně jako celou společnost, tak i břeclavskou knihovnu v loňském roce zasáhla epidemie nemoci COVID-19. Velkou pozornost proto věnuje online prezentaci, ať se jedná o videa věnovaná knižním novinkám, doporučování knih nebo online lekcím pro školy. Velkou pozornost a sledovanost měly především online přednášky z cyklu **Břeclavsko v letech 1938–1945**, který knihovna uspořádala k loňskému 75. výročí konce druhé světové války a které prezentovala na youtubeovém a facebookovém profilu knihovny.

Nezkrácenou verzi článku najdete v elektronickém čísle Duhy.

Vývoj knihovnictví v Íránu

Denisa Šimíčková

denisa.simickova@seznam.cz

Charakteristika země

Persie. Tajemný název z dávné minulosti, který dodnes v mnoha lidech rozvíjí představy vycházející z příběhů Tisíce a jedné noci. Než se pustíme do analýzy stavu místního knihovnictví, měli bychom si něco málo o této zemi v Přední Asii říci. Mnozí lidé žijí v mylné představě, že Írán je arabskou zemí. Sice většina obyvatel

a rozhoduje také o přijetí prezidenta do funkce. Jeho pravomoci jsou tedy značné.

Rychlou industrializaci, celkový hospodářský a kulturní rozvoj prožíval Írán za vlády šáha³ Muhammada Rezy Pahlavího (1941-1979). Pahlaví spustil program reformy zvaný „Bílá revoluce“, jehož cílem bylo mimo jiné odstranění feudálního vlastnictví, znárodnění lesů, pastvin

Íránská národní knihovna – budova z roku 2005

vyznává islám, ale to rozhodně neznamená, že jsou Arabové. Arabština není navíc ani jejich mateřským či úředním jazykem. Írán se řadí mezi 20 nejlidnatějších a nejrozhlednějších zemí světa. Zvláštností je, že ač má země svého prezidenta, kterým je od roku 2013 Hasan Rúhání, tak skutečnou hlavou státu je duchovní vůdce faqíh¹, jmenovitě ájatolláh² Sajjid Alí Chameneí. Faqíh je do své funkce volený doživotně a ve své podstatě má právo vetovat zákony, jež sice byly schváleny parlamentem, ale které nejsou podle jeho názoru v souladu s islámem. Dohlíží na volby, schvaluje kandidáty na post prezidenta

a přírodních zdrojů vody. Hlásal rovnost mužů a žen, přiznal ženám volební právo, chtěl lidem zasít do povědomí důležitost dodržování hygieny atd. S mnohými reformami narazil tvrdě proti místním zvyklostem, hlavně co se vlastnictví pozemků týče, jelikož většina pozemků v té době patřila duchovenstvu a najednou se, podle jeho reformy, vlastníky půdy měly stát vesnické rodiny. Vytvářela se družstva, využívají se zemědělské stroje, v neposlední řadě bylo zmodernizováno dosud zchátralé zdravotnictví. Podporoval alfabizaci obyvatelstva, která byla spojena s rozvojem školství a které do té doby mělo pod kontrolou pouze duchovenstvo. Samozřejmě narazil i se svým

¹ Islámský právník znalý výkladu islámského práva Šaría

² Nejvyšší hodnost, jaké může v šiitské větvi islámu dosáhnout znalec islámského práva

³ Tradiční titul íránských vládců ve starověku s významem *král králů*

odvážným návrhem zrovnoprávnit postavení žen. Tento rychlý pokrok sebou přinesl růst životní úrovně většiny obyvatel, ale měl i svou odvrácenou stranu, především šlo o kruté zacházení tajné policie SAVAK s příslušníky jakékoliv formy politické opozice, jejich věznění a mučení.

V roce 1978 vypukly v celém Íránu rozsáhlé protivládní demonstrace, jež přerostly v revoluci a skončily svržením Pahlavího režimu a zrušením íránské monarchie⁴. Nejslavnějším odpůrcem byl ajatolláh Ruholláh Chomejní, který se vrátil z exilu ve Francii a v roce 1979 převzal moc a založil islámský nový režim (Íránskou islámskou republiku) v čele se šíitským fundamentalistickým pojetím islámu. Tento režim velmi tvrdě zasáhl proti všem, kdo mu nebyli po vůli, řada intelektuálů byla uvězněna a ženám bylo nařízeno nosit šátek k zakrytí vlasů. Hospodářský vzestup se tak stal pouhou vzdálenou vzpomínkou. Chomejní zavedl koncept totální politické, kulturní a ekonomické nezávislosti jak na Západu, tak Východu.

Íránské knihovnictví

O rozvoji knihovnictví v Íránu můžeme hovořit od konce 2. světové války, kdy bylo v zemi založeno celkem 79 knihoven různého typu (veřejné, školní, speciální). Taktéž byly zřizovány knihovny zahraničních institucí (např. Abraham Lincoln Library). Nicméně stát v té době tomuto oboru nepřikládal absolutně žádný význam. Až nástup nejruznějších oborů a nutnost zpracovat a nějakým způsobem prezentovat materiály potřebné ke studiu, otevřel vládě oči.

Od roku 1952 se v Íránu začaly konat jakési kurzy a workshopy pro knihovníky, avšak vznik knihovnictví jako studijního oboru na vysoké škole byl spuštěn až v roce 1967 na Univerzitě v Teheránu pod záštitou projektu s názvem Fulbright⁵, později také na Pahlavího univerzitě v Shirazu.

Jelikož v zemi chyběli odborníci, kteří by tento obor na univerzitě vyučovali, byli do

země vysláni, právě v rámci zmiňovaného projektu, experti z ciziny, nejčastěji z Ameriky, kteří se výuky ujali. Americká profesorka Alice Lohrer založila v Íránu vůbec první knihovnickou školu. Na magisterském stupni se studenti zdokonalovali v budování knihovního fondu, katalogizaci, systému klasifikace (především monografií psaných v perštině), informačních službách či bibliografii. Díky americkým knihovníkům byly v zemi založeny Národní dokumentační centrum⁶ a Centrum pro zpracování knih v Teheránu⁷, *instituce tolik potřebné* pro vybudování kvalitního informačního systému, knihovních a informačních standardů a služeb. V roce 1978 byla íránskou doktorkou Nooriyeh Moosavi založena knihovnická škola s možností vystudovat magisterský titul také pro ženy⁸. *Po íránské islámské revoluci, která vypukla v roce 1979, byla bohužel tato knihovnická škola pro ženy zrušena. Na druhou stranu se ale po revoluci začalo knihovnictví vyučovat v doktorském programu hned na čtyřech univerzitách, a to ve městech Teherán, Mashhad, Ahvaz a Shiraz.*

Íránskou národní knihovnu nalezneme v severní části hlavního města, kde přímo sousedí s Íránským národním muzeem⁹. Otevřena byla slavnostně roku 1937. Spadá pod Ministerstvo kultury a umění. V roce 2017 oslavila knihovna 80 let od svého založení a ředitel knihovny Ashraf Boroujerdi k oslavám přizval i prezidenta IFLY¹⁰ Gloria Pérez-Salmeróna.

Původní budovu navrhl slavný francouzský architekt a archeolog Andre Godard. Národní knihovna vznikla sloučením Centra pro zpracování knih v Teheránu a Organizací pro kulturní dokumentaci islámské revoluce¹¹. V roce 2002 se k nim navíc přidružil Národní íránský archiv. V roce 1991, po revoluci i vleklé válce s Irákem¹²,

6 National Documentation Centre (IRANDOC)

7 Tehran Book Processing Centre (TEBROC)

8 Farah Pahlavi Library School at Farah Pahlavi University

9 National Iranian Museum

10 Mezinárodní federace knihovnických sdružení a institucí (International Federation of Library Associations and Institutions)

11 Islamic Revolution Cultural Documentation Organisation (IRCDO)

12 Válka v Perském zálivu (1980-1988)

4 Hovoříme o íránské islámské revoluci

5 Celý název projektu zní The American Fulbright Program

znovu ožila myšlenka na vybudování zcela nové, více reprezentativnější budovy pro národní knihovnu. Výstavbu dokončila v březnu roku 2005 firma Piaraz Ltd. pod taktovkou architekta Youssef Shariat-Zadeha. V současné době se tak knihovna skládá ze dvou budov, v té nově vybudované sídlí Íránská národní knihovna a v té druhé, starší budově, pak Národní íránský archiv¹³.

Íránská národní knihovna¹⁴ se rozprostírá na úctyhodných 97 tisících m², což z ní činí největší knihovnu na Středním východě. Knihovna má osm pater a v jejím fondu se nachází mnoho různorodých sbírek pocházejících ze starších, již zrušených knihoven, včetně vzácných a cenných islamistických rukopisů. Počet knihovního fondu čítá na 2,5 milionů svazků a 4 miliony titulů novin a časopisů.

Knihovna je rozdělena do pěti samostatných sálů a každý se věnuje jiné oblasti lidského vědění, např. humanitním, společenským, přírodním vědám a zdravotnictví. V pátém patře knihovny sídlí knihovnická škola, která nabízí studium knihovních a informačních věd na magisterském stupni. Šesté patro je vyhrazeno pro zázemí personálu knihovny a taktéž pro vlastní vydavatelství, kterým knihovna disponuje. Objednávky čtenářů jsou vyřizovány pomocí pracovníků-knihovníků, kteří požadovanou knihu objednanou přes knihovní katalog vyhledají v repozitáři a uloží do automatického dopravníku, který požadovanou knihu dopraví až k výpůjčnímu pultu.

Knihovna je rozhodně pozoruhodným stavebním počinem, na první pohled působí impozantně, je nepřehlédnutelná. Pro stavbu bylo nutné použít pevný masivní materiál, jelikož v Íránu dochází poměrně často k zemětřesení, a právě v blízkosti samotné knihovny leží rozhraní arabské a euroasijské tektonické desky.

Od roku 1907 mají nakladatelé povinnost zasílat národní knihovně výtisk každé vydané publikace v Íránu. Od roku 1962 pak národní

knihovna buduje národní bibliografii nesoucí název Ketab Shenasi Melli Iran a pravidelně vydává vědecké časopisy i mnohé hodnotné publikace jak v tištěné, tak elektronické podobě. Publikace je možné zakoupit přímo v knihkupectví, jež se nachází v prostorách knihovny, nebo jednoduše objednat přes e-shop umístěný na webových stránkách knihovny.

Knihovní zákon byl v Íránu vydán roku 1990. Pro organizaci fondu používá knihovna systém třídění Kongresové knihovny Spojených států amerických, Deweyho desetinného třídění je pak určeno pro menší a školní knihovny. Bibliografické záznamy se tvoří od roku 1994 v souladu s formátem MARC21, od roku 1998 je pro monografie v perštině používán kód IRANMARC. Od konce roku 2006 byly bibliografické záznamy přeneseny do knihovního integrovaného systému RASA, navrženého firmou Pars Azarakhsh Software Compa.

Literatura:

AFSHAR, Ebrahim The National Library of Iran: A New Building and a New Future. *Australian Academic & Research Libraries* [online]. 28.10.2013, s. 221-232 [cit. 2020-12-28]. ISSN 1839-471X. Dostupný z: <https://doi.org/10.1080/00048623.2006.10755338>

DEALE, H. Vail. Librarianship in Iran. *College & Research Libraries* [online]. November, 1966, s. 461-463 [cit. 2020-12-03]. Dostupný z: https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/37990/crl_27_06_461_opt.pdf?sequence=2&isAllowed=y

HAYAT, Zouhayr, FATTAHI, Rahmatollah. Education for librarianship in Iran before the 1979 Islamic Revolution. *Library Review* [online]. June, 2005, s. 315-327 [cit. 2020-12-31]. Dostupný z: DOI: 10.1108/00242530510600570

KHADEMIZADEH, Shahnaz KOKABI, Mortaza. The national library of Iran and IRANMARC. *Elixir Library.Science* [online]. © 2.7.2014, č. 72, s. 25466-25472 [cit. 2020-12-03]. ISSN 2229-712X. Dostupný z: https://www.researchgate.net/publication/328449939_The_national_library_of_Iran_and_IRANMAR

KHANIPOUR, Reza, GHORBANI, Mahboubeh. National Library and Archives of the Islamic Republic of Iran: a Dynamic Library Publisher Model. In: *IFLA WLIC 2015* [online]. 22.06.2015 [cit. 2020-12-31]. Dostupný z: library.ifla.org/1152/1/187-khanipour-en.pdf

13 National Archives of Iran (NAI)

14 National Library and Archives of I.R. of IRAN (NLAI)

Rozhovor s Janem Grolichem – hejtmanem Jihomoravského kraje

Kubíček Tomáš

Tomas.Kubicek@mzk.cz

Jaká jsou pro Vás tři nejdůležitější slova, s nimiž byste chtěl, aby si Vás lidé spojovali? A co pro Vás ta slova znamenají?

Příroda, příroda, příroda. Byl bych rád, kdybychom se začali chovat ke krajině šetrněji a s větší úctou. Jinou zemi nemáme.

Stal jste se hejtmanem Kraje, v němž působí na šest set veřejných knihoven v obcích, vnímáte tu síť? A co si od ní slibujete?

Ten počet veřejných knihoven, které máme nejenom u nás na jižní Moravě, ale po celé zemi, je unikátní. Pořádají se kulturní akce, autorská čtení nebo přednášky. Není to jenom o půjčování knížek, ale i o dalších programech pro děti nebo seniory. Teď už i v těch menších vesnicích používají nejmodernější informační technologie. Na obci, kde funguje knihovna, to prostě poznáte.

Jak podle Vás vypadá ideální knihovna? Jak daleko či blízko k ní má knihovna v obci, kde jste byl starostou?

My máme ve Velaticích úžasnou paní knihovnici, která pracuje v naší knihovně už padesát let. Chodila tam k ní jako malá moje maminka, pak jsem tam chodil i já jako kluk. A shoda náhod tomu chtěla, že jsem jí pak jako starosta předával čestné občanství. Tahle úžasná paní ovlivnila generace čtenářů. Ideální knihovny dělají právě takoví lidé.

V předchozím období byly knihovny a jejich rozvoj součástí strategických dokumentů kraje. Pro ty nejpotřebnější, tedy pro knihovny v obcích do 3.000 obyvatel, byl určen dotační program Obecní knihovna. O ten byl stále velký zájem a díky němu mnohé knihovny nejenom rozkvetly, ale získaly i nové čtenáře, nebo spíše uživatele. Tento program nebyl už dva poslední roky Krajem aktivován. Je to definitivní stav?

Věřím, že ne. Loni, v covidovém roce, byl dotační titul vyhlášen, jednalo se o částku 3 miliony korun. Žádosti o dotace byly shromážděny, ale peníze nebyly nakonec poskytnuty z důvodu dopadu pandemie na krajský rozpočet a finančně napjatá situace trvá. Mohu ale všechny vášnivě čtenáře ubezpečit, že jakmile to rozpočet umožní, dotační titul opět zařadíme. Jak už jsem zmínil. Knihovna je často základním pilířem kultury v obcích. U nás mají knihovny obrovskou tradici a bohaté fondy. Obecní knihovny mají nesmírný potenciál a zvláště dnes, kdy víc jak polovina dětí moc nečte, jsou to právě ony, které dokáží pro čtení nadchnout.

Vyšetříte si někdy čas a vypravíte se po obecních knihovnách Kraje?

Jedna z nejlepších věcí, které se mi o letošních Vánocích povedly, bylo, že jsem měl chvíli čas si sednout a číst. Teď uprostřed přípravy na očkování a podobných povinností už ho moc není a kvůli epidemii ani není možné se tolik setkávat s lidmi.

Věřím, že až to pomine, tak se budu moct zastavit i v knihovnách našeho kraje.

Skončíme tradičněji, i když tradice by velela zpat se Vás, co právě čtete. Pojdme na to jinak. Kdybyste měl čas napsat knihu, o čem by byla?

My jsme vlastně s kamarádem Honzou Šenkyříkem už jednu knihu napsali. Jmenuje se to Velatické pohádky a je to vždycky nějaký příběh, který

se odehrává v okolí naší dědiny. Třeba jednou napíšeme druhý díl.

Mgr. Jan Grolich vystudoval právo na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Absolvoval advokátní praxi, ale právu se již profesně nevěnuje. V roce 2010 byl zvolen zastupitelem obce Velatice v okrese Brno-venkov, následně i starostou. Dne 11. listopadu 2020 se stal hejtmánem Jihomoravského kraje. Dříve vystupoval také jako stand-up komik.

Chvála knihoven

Marka Míková

markamik@gmail.com

Na stropě seděl mol. A na stěně poblíž knihovny druhý a třetí. „Já to nechápu, kde se berou, ale mám jich tu spoustu,“ řekla maminka. Stáli jsme v chodbě jejího bytu, která je celá obložená knihami. Byli jsme s bratrem na odchodu.

„To není mol potraviny,“ řekl bratr, který je deratizér, „to je mol šatní“.

„Na, vem si něco a majzni ho,“ požádala maminka. Máchl šálou jednou, podruhé, potřetí a byl pryč.

„A nejsou to knihomoli?“ usmála jsem se a vzala do ruky Knuta Hamsuna Hlad. „Ale prosím tě,“ maminka sfoukla prach z Ariela Sylvie Platové.

„Jé, to jsem četla tak před dvaceti lety, ukaž...V konzervě kyselina octová?

Tu se mi nechce brát tak doslova... Ale že máte hned vedle Tuláka po hvězdách? A pak Fausta a Ivana Blatného? V tom musíš mít rád, mami...“ kroutím hlavou.

Z vloček je náhle vír a z víru kráčí žena, legenda, vítr, sen, co bys však bez ní byl... prolétnu očima náhodnou stránku z Blatného. „A vedle Don Quichota a Mikulášek?“ pohoršuju se: „Co člověk má? Snad ruce dvě, kterými tvrdě objímá, rýč, ženu, zbraň i tento svět, než padne jeho hodina a on je složí na prsou, jak ptáče křídla zvená?“ čtu a usmívám se.

„To má svůj vnitřní řád,“ vysvětluje maminka a úsměv mi vrací. „Mě těší dát je takhle dohromady,“ rovná Dona Quichota vedle Fausta a Pavla Zajíčka.

„Mělo by se to zredukovat,“ řekne bratr.

„Kdepak, kdepak,“ protestuje maminka. Ztichli jsme. Každý se svou knížkou v ruce. Já a bratr obutí a v kabátech a čepicích. „...když v tom se stalo toto...“, protrhne ticho maminka se smíchem: „dědeček nevrle zavrčel a prudce rozhodil rukama, aby se zbavil příkrývky, kterou ho teta Kateřina omotala. Přitom uděřil Milouše hřbetem ruky do obličeje a připlácl mu zbytek hořící cigarety na to, čemu Milouš říkal knírek...“ nemůže pokračovat ve čtení, protože slzí smíchy a my s ní.

„Musím už běžet,“ řeknu a vracím Heinricha Bölla do knihovny.

„Já taky...“ vytrhne se ze čtení bratr a zasunuje zpátky Píseň o Bernadeatě. „Můžu si to půjčit na cestu?“ ptám se a do kapsy zastrkuju Hledání ztraceného času.

„Nikdy na to není čas,“ řeknu, a pak se rozloučíme.

Marka Míková je autorkou knih pro děti, hudebníci, režisérkou a loutkoherečkou.

Národní digitální knihovna Covid

Kompletní digitální fondy zapojených českých knihoven budou
přístupné do konce června!

dnnt.mzk.cz

POTŘEBUJI KNIHU ONLINE

JSEM STUDENT NEBO VŠ PEDAGOG?

ANO

NE

Přihlásím se
loginem a heslem
své instituce na

dnnt.mzk.cz

**MÁM PLATNOU REGISTRACI
V ZAPOJENÉ KNIHOVNĚ?**

ANO

NE

Zaregistrujte
se do některé
zapojené knihovny.

*Je moje knihovna
zapojená?*

<https://ndk.cz/knihinst>